Культурно-політичний місячник для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 10/2019, рік XXVII
č. 10/2019, ročník XXVII
www.ukrajinci.cz

ПОРОГИ

Крим – це Україна
Krym je Ukrajina

РОСІЙСЬКІ ВАРВАРИ

«Велична і непереможна» армія кремлівських загарбників займається банальним мародерством. Із захоплених човнів познімали навіть унітази.

Чеські активісти у відповідь влаштували флеш-моб під російським посольством у Празі

Кольченко пройшов реабілітацію в Чехії

11 листопада в Посольстві України в Чехії відбулася зустріч із політв'язнем Олександром Кольченком та показ фільму «Етапом через пів-Землі» чотирьох авторок – Ангеліни Карякіної, Наталії Гуменюк, Ганни Цигими і Наталі Каплан, знятого Громадським телебаченням. Стрічка розповідає про Олега Сенцова та Олександра Кольченка. Сенцова та Кольченка утримували в СІЗО в Москві, судили в Ростові, перевозили етапами на Урал й аж до російської Арктики. Авторки фільму підрахували, що на двох вони проїхали майже 20 тисяч кілометрів — це половина шляху довкола світу. Для них ця подорож ще донедавна тривала винятково Росією. Ця подорож до Чеської Республіки стала першим справжнім виїздом за кордон для Олександра Кольченка.

Олександр говорить, що під час досудового слідства російська ФСБ намагалася його залякати тим, що зараз його всі підтримують, а через рік, мовляв, ніхто й не згадає. Однак підтримку, за словами Олександра, він відчував увесь час і дуже її цінує, адже це не лише моральна чи психологічна допомога, а й певний захист від в'язничного свавілля. Тепер Олександр повсякчас всюди повторює, що в російських в'язницях ще залишилося багато українських політичних в'язнів, зокрема кримських татар. «Важливо писати їм листи. Важливо про них не забувати. Важливо допомагати їхнім сім'ям матеріально, адже гроші потрібні й на адвокатів, і на передачі в ув'язненні, і на поїздки рідних», — говорить Олександр.

Оптимізму й відвазі цієї людини можна лише позаздрити. «На нашому судовому процесі ми були не учасниками, а лише глядачами на наперед спланованій виставі. Тому коли нам оголошували вирок, ми з Олегом Сенцовим нарешті вирішили втрутитися в хід дії і сказати свої репліки – і ми заспівали гімн України», — пригадує. Олександр Кольченко перебував у Чехії протягом місяця з метою реабілітації здоров'я. Про реабілітацію подбала організація «Людина в скруті». Він побував у Празі, Брні, Подєбрадах, Карлових Варах і завітав до Берліна. Під час відпочинку в Чехії роздав також кілька інтерв'ю чеським масмедіа та «Радіо «Свобода». Він вже повернувся до Києва, щоб продовжити перерване навчання в Таврійському університеті, який теж змушений був переїхати із Сімферополя до Києва.

Олександр Кольченко в Празі, фото Сергія Стеценка, RFE/RL

Кожен із присутніх на зустрічі у Празі хотів потиснути Олександрові руку й побажати успіхів на майбутнє. Посольство України в ЧР висловило вдячність редакції «Громадського» за надання дозволу на показ фільму, Олександру Кольченку – за оптимізм, щирість і відвертість, а всім присутнім – за по-домашньому теплу зустріч.

Вл. інф.

«Крок» з Італії до України

У суботу 16 листопада 2019 року в Празі відбувся II Інтернаціональний Фестиваль дитячої творчості «Крок до успіху», у якому взяли участь учні Української школи «Престиж» з міста Рим, Італія. Дипломом нагороджено Софію Лоренцо, яка виконала пісню «Країно моя». У фестивалі взяли участь також учні школи Лучія Дзера та Антон Стецько, вчитель історії Ірина Зарічнюк та директор школи Тетяна Тарасенко. Організували свято Марія Гаврилюк та Тарас Костюк з Культурно-освітнього центру «Крок», що діє при чеській громадській організації «Українські профспілки». Фестиваль відбувся на високому рівні. Приїхали також делегації зі Словаччини та України. Українські діти, батьки та вчителі з різних країн мали чудову можливість також обмінятись досвідом та знайти нових друзів!

Тетяна Кузик

Юні українські таланти приїхали до Праги.

Ліпавський зустрівся з Римаруком, Кольченком та Сенцовим

Депутат чеського парламенту від Піратської партії Ян Ліпавський провів кілька зустрічей з українськими активістами. 12 листопада, у Міжнародний день ветеранів війни, у приміщенні посольства України в Празі він познайомився із Андрієм Римаруком. «Був призваний на оборону країни у 2015 році. Сержант командував меншим підрозділом, брав участь у боях біля Луганська, взяли участь у звільненні кількох населених пунктів. Сьогодні працює у фонді «Повернись живим», який заснували 18 добровольців, як роблять все для того, щоб допомогти побратимам і ветеранам. А їх в Україні під впливом не згасаючого конфлікту – 250 тисяч. Мають ті самі проблеми, як і ветерани по всьому світу: посттравматичний стрес, у багатьох розпалася сім'я, не виняток – спроби самогубства. Окрім психологічної допомоги, фонд допомагає ветеранам знову повернутися до нормального життя, навчає практичним навичкам, наприклад, як знову почати займатися підприємництвом», – зазначив Ліпавський, який підтримав українських героїв і почепив значок із червоним маком.

Депутат також познайомився у Празі із Олександром Кольченком, політв'язнем Кремля, який публічно засуджував російську окупацію Криму, а 14 листопада у Лондоні – із Олегом Сенцовим, якому вручили премію із захисту прав людини імені Сергія Магнітського. Одесита, юриста Магнітського, який розкривав розкрадання коштів російськими чиновниками та поліцейськими, замучили у московській в'язниці путінські сатрапи ще у 2009 році. Згодом уряд США затвердив так званий «Список Магнітського», в якому перераховані 60 високопосадовців РФ, що мали безпосереднє відношення до справи та загибелі Магнітського, пізніше подібну резолюцію прийняв Європарламент та окремі країни. Премія імені Магнітського присуджується з 2015 року за журналістські розслідування та боротьбу за права людини. У листопаді минулого року її присудили режисерові Олегу Сенцову, який тоді перебував за ґратами в Росії. Цього року він зміг отримати її особисто. «Поки ми тут сидимо на славному гала-вечорі, сотні невинних політичних в'язнів залишаються заручниками путінського режиму. Ми не повинні про них забувати», – процитував Ліпавський слова Сенцова у соцмережі.

Вл. інф.

Ян Ліпавський (ліворуч, у костюмі) розмовляє з політв'язнем Кремля Олександром Кольченком у Празі.

Як українці уявляють чехів: книга науковиці й перекладачки

Книга емігрантки Ілони Подолян під назвою «Не є наші як наші або Чому тут Українка відчуває себе, наче вдома» вийшла в електронному варіанті. Книга дає можливість подивитися на чеське суспільство очима представниці її другої найчисленнішої етнічної меншини. Чехів та українців авторка порівнює за посередництвом ряду спільних мовних та культурних явищ. У формі есе вона шукає причини ментальної близькості та різниці двох народів. «Нині інформації про українців у Чехії достатньо, хоча це здебільшого інформація, отримана через обмежену оптику. Погано оплачуваний український працівник та українська прибиральниця – вже пережовані стереотипи. Поступово встановлюється асоціація між українцями та іміджем здібного майстра, дбайливого працівника у будь-якій галузі чи сумлінного учня або студента, гостинного сусіда та мужнього борця за свободу та людську гідність у своїй країні. Усі ці якості з'являються в ЗМІ, в Інтернеті та в повсякденному спілкуванні з чехами, – пише авторка у передньому слові до книги. – «А що, якщо спробувати зняти уявну стіну, яка розділяє нас, щоб чехи могли зазирнути у сприйняття українцями?», – спитала я себе одного разу після майже десяти років життя в Чехії. Я відчула, що накопичила багато знань і досвіду про мою нову батьківщину і про те, що я можу висловити чеською мовою те, про говориться в українській громаді. Погляди ззовні завжди корисні для самооцінки: вони або зміцнюють людину у її позитивах, або спонукають їх до усунення особистих недоліків. Судження іншої нації також можуть допомогти у порозумінні та покращенні стосунків».

Ілона Подолян народилася в 1974 році в Києві, вивчала англійську та українську лінгвістику та літературу в Київському національному лінгвістичному університеті, кандидат філологічних наук, доктора наук отримала в Університеті Палацького в Оломоуці, закінчила багато перекладацьких курсів та спеціалізованих семінарів. З вересня 2016 року є чеським юридичним перекладачем з російської, української та англійської мов, а також викладає англійську мову в Інституті підвищення кваліфікації Масарика Чеського технічного університету у Празі. Її книгу можна придбати у електронному варіанті у форматі epub за 99 крон на особистому сайті www.podolyan.cz або почитати безкоштовно уривок з книги – розділ про порівняння гумору та жартів обох народів.

ukrajiniste.cz

Жертв Голодомору вшанували біля Святого Вацлава

Громадянську панахиду до 86-ї річниці голодного геноциду в Україні влаштувала Міжнародна асоціація українців «Євромайдан» біля пам'ятника Святому Вацлаву у центрі Праги. Зібрання відбулося у суботу 23 листопада, де о 12 годині була відкрита виставка «Голодомор в Україні 1932-1933». Промовці розповідали про колективізацію, яка передувала трагедії, закон «п'яти колосків», про намір сталіністів зламати потяг української нації до свободи шляхом знищення інтелігенції й селянства за допомогою масового штучного голоду. О 16.15, коли вечоріло, були запалені свічки на пам'ять про мільйони померлих.
П'ятнадцять країн – всупереч різкому спротиву Росії, яка вважає голод «спільною бідою радянського народу» і намагається всіляко замовчувати і применшувати його трагедію – Голодомор визнали актом геноциду проти українців, у багатьох країнах він гостро засуджується. Чеський парламент з нагоди 75-ї річниці Голодомору прийняв постанову, у якій називає голодомор «навмисне викликаним біснуватим тоталітарним режимом» і висловлює співчуття жертвам «злочинного сталінського режиму». Від 2006 року пам'ять жертв Голодомору вшановується кожної четвертої суботи листопада.

Вл. інф.

Реабілітація ветеранів АТО-ООС: співпраця з Чехією

До Праги 12 листопада завітав Вадим Свириденко – уповноважений Президента України з питань реабілітації учасників антитерористичної операції, які одержали поранення, контузію, каліцтво або інше захворювання під час бойових дій. Метою візиту є набуття чеського досвіду перед започаткуванням в Україні нової параолімпійської спортивної дисципліни – следж-хокею, або ж хокею на санях, для подальших спортивних занять та психологічної реабілітації через спорт поранених ветеранів АТО, повідомляє прес-служба українського посольства в ЧР.
За сприяння голови громадської організації «Українська профспілка в Чеській Республіці» Тараса Костюка Вадим Свириденко провів у Празі переговори із головним тренером чеської національної збірної зі следж-хокею Їржі Бржізою. Ведеться розмова щодо залучення чеських тренерів на початкових етапах формування першої української команди зі следж-хокею в Харкові, а також подальшої співпраці українських спортсменів з чеською хокейною асоціацією. Окрім цього, домовилися про можливу участь українських ветеранів АТО, що отримали різного ступеня поранення, у біговому марафоні в Празі.
Вадим Свириденко був медиком в складі 128-ї бригади. Під Дебальцевим зазнав поранення, але під час евакуації 16 лютого 2015-го «Урал» потрапив на міну. На 20-градусному морозі три дні переховувався без харчування, троє поранених замерзли у нього перед очима. Згодом потрапив до полону терористів. У Донецьку йому надали першу медичну допомогу. Переданий українській стороні з обмороженнями 4-го ступеня, сепсисом, кисті рук та стопи ніг довелось ампутувати. Навчився ходити на протезах та користуватися штучними руками, котрі йому виробили та прилаштували у США.

Вл. інф.

Під час зустрічі Вадима Свириденка в приміщенні посольства України в ЧР.

Південна Моравія привітала «Українські дні»

В Брні тривають традиційні вже «Українські дні», які 5 років тому започаткувала Українська ініціатива Південної Моравії. Вони розпочалися 13 жовтня і протривали до 6 грудня.
31 жовтня влаштували конкурс «Українська вікторина», а 9 листопада дні продовжилися відзначенням Дня української писемності та мови. Тут, в Українському культурно-освітньому центрі міста, відбувся великий обмін книжками. «Такі обміни плануємо робити принаймні два рази у рік», – каже лідерка УІПМ Ільнара Дудаш.
В програмі «днів» були вернісажі виставок, концерти, показ фільмів з бесідами-дискусіями з режисерами. Відвідувачі познайомилися із карпатськими пам'ятками ЮНЕСКО, переглянули стрічки «Іловайськ 2014. Батальйон Донбас», «Міф», «Дельта», «Яма», «Атландида», познайомилися із продюсером Олександром Щербиною чи відомим журналістом Денисом Казанським. Успішним також був виступ у Червоному костьолі баяніста Володимира Куриленка та 21-річної сопраністки Оксани Венжеги, яка походить з Умані та навчається у Брні. Виставка про пам'ятки ЮНЕСКО, на якій можна оглянути світлини «Білого слона» на горі Піп Іван, а також дерев'яні церкви, гори, ліси, водоспади тощо, триває до 6 грудня у бібліотеці Їржі Магена.

пор

Співає Оксана Венжега.

«Джерело» повернулося до театральних вистав

13 жовтня 2019 року відбувся показ відомої п'єси Михайла Старицького «За двома зайцями». Творчий колектив «Джерело» на чолі з Дариною Любачівською взявся за відновлення театральної традиції та поставив на сцені празького театру «Метро» улюблену комедію.
Організувати репетиції після перерви в майже 10 років було непросто. Не всі актори з колишнього складу колективу змогли повернутися на сцену до своїх ролей, тому довелося шукати нових бажаючих спробувати свої сили на сцені. Підготовка до вистави тривала близько 8 місяців. Раз на тиждень після роботи і навчання молоді і більш досвідчені актори поспішали на репетиції, вчили тексти, готували театральний реквізит. Всіх поєднувало спільне бажання відтворити трагікомічну історію про зухвалого цирульника-авантюриста Голохвостого та його залицяння до двох дівчат.
Широка публіка добре пам'ятає цей сюжет завдяки дуже вдалій екранізації п'єси. Однойменний художній фільм було знято ще 1961 року, але народна любов до нього не згасає і досі. Екранні образи Проні Прокопівни і Свирида Петровича настільки яскраві та впізнаванні, що акторам, які грали головних героїв, довелося добряче постаратися, аби утримати потрібний рівень комічності і харизми. Роль Голохвостого блискуче виконав Микола Кравчук. З роллю ексцентричної Проні впоралась Тетяна Шумейко. Ролі її фактурних батьків зіграли Орест Ткачик та Оксана Оттоманська. Яскравий образ тітки Секлити втілила на сцені Ганна Зозуля. Неперевершена Химка – це заслуга Олени Кероняк.
Попередній акторський досвід перелічених людей дуже знадобився для встановлення потрібної професійної атмосфери на репетиціях. Інші учасники вистави вперше брали участь в театральному дійстві. Гарну молоду пару Галі та Степана відтворили на сцені студенти Софія Пишнєва та Павло Фіялковський. Манірними подругами Проні стали Наталя Дяченко та Ольга Добуш. Кумедних шаферів Голохвостова зіграли Дмитро Керницький та Сергій Пірецький. Гарненьких та співочих Устю і Марту, подружок Галі, гармонійно втілили сестрички Марія та Христина Болеховські. Глядачам стала до вподоби колоритна монашка у виконанні Владіни Худан. Веселими друзями Степана стали Олег Пришлюк та Іван Куриляк. Епізодичну, але важливу роль священика, взяв на себе Іван Куриляк. На думку численних глядачів, серед яких був і посол України в Чеській Республіці Євген Перебийніс, вистава вийшла динамічною та емоційно напруженою. Актори доклали чимало зусиль, щоб відтворити атмосферу кінця XIX сторіччя, розкрити проблематику тогочасного суспільства та просто подарувати гарний настрій глядачам.

Театр «Джерело» на сцену запросив посла Євгена Перебийноса.

Також ювілейний концерт до річниць кількох українських громадських організацій Праги відбувся у залі «Емаузи» 24 листопада. 25-ту річницю відзначила цього року Українська Ініціатива в Чеській Республіці, 15-ту річницю – творчий колектив «Джерело», «Дзвони Надії» з Хомутова – також 15-ту річницю з дня заснування. На захід завітали численні прихильники українства та шанувальники творчості українських фольклорних колективів, представники празького магістрату, міністерства культури та інших установ, українські дипломати. Після концерту організатори запросили всіх на келих вина.

Вл. інф.

Просили вибачення за Земана

Чеські громадські діячі попросили вибачення перед Україною за поведінку свого президента. Колегія проекту «Пам'ять нації» («Paměť národa») громадської організації Post Bellum, яка займається вивченням тоталітарних режимів, оприлюднила лист з вибаченнями президенту і прем'єр-міністру України за «поведінку глави чеської держави Мілоша Земана під час святкування 101-ї річниці утворення Чехословаччини на Празькому Граді 28 жовтня». Тоді проросійські колаборанти з Криму, зокрема, представниця організації «Кирим бірлігі» Таміла Німетуллаєва, завітали на урочистий прийом і згодом говорили про визнання Земаном приналежності Криму до Росії. Колаборанти потрапили на захід завдяки Михайлові Тяскові із самозваної «всесвітньої ради подкарпатських русинів». Згодом прес-секретар президента Іржі Овчачек підкреслив, що позиція президента Чехії «залишається колишньою – анексія Криму була і є незаконною», а сам Тяско у відеоролику ламаною чеською мовою був змушений вибачатися Земану та чеському суспільству за непорозуміння у зв'язку із заявою щодо Криму. «Земан як протягом переговорів із делегацією русинів, так і під час прийому у Празькому Граді 28 жовтня з приводу державного свята жодного разу не заявляв, що вважає анексований Москвою український півострів Крим складовою частиною Росії», – сказав Тяско тремтячим голосом.
«Ми вважаємо поведінку президента Земана аморальною. Зустрічі глави нашої держави з колабораціоністами, які мають створювати враження законності анексії території іншої держави, допомагає окупаційному режиму, який несе відповідальність за нічим невиправдане насильство», – йдеться в листі,

Уривок листа.

який 6 листопада особисто передав глава колегії «Пам'ять народу» Ян Добровський співробітникам посольства України в Празі. Повний текст листа доступний на інтернет-сторінці організації postbellum.cz.

рп

ІМІДЖ ЧЕХІЇ:

пиво, капці та книжки?

ТЕКСТ: Іван МОТИЛ

Що робить із чехів Чехію? Яким є імідж Чехії? У кожного чеха – свій погляд, але ясно, що чехи випивають найбільше в світі пива на людину за рік. Очевидно, що вони також найбільші атеїсти в Європі. Люблять сучасні технології та книжки: Чеська Республіка має безперечно найбільшу мережу бібліотек на кількість населення у Європейському Союзі. Та чи було так хоча б сотню літ тому?..

У 1919 році кожен чех випив близько ста півлітрових пив. Сто років потому проковтнув 280 півлітрових келихів національної рідини за рік, і ця статистика враховує як немовлят, так і немічних старих. Це найбільше пива на душу населення в усьому світі. Але, на диво, пиво не скорочує життя чехів, вони живуть щораз довше. У хлопчика, народженого 1919 року, були шанси дожити в середньому до 45 років, а ось такий самий хлопець, народжений 2019-го, має всі шанси насолоджуватися земним життям до 76 років.

Піна як мистецтво

Віднедавна закон забороняє, щоб до стелі чеської «господи» здіймалися хмари цигаркового диму. Зникають із цих традиційних пивних також інші атрибути: карти та гармошки. Хоч так і щезають «господи», які захоплено оспівував славетний чеський письменник другої половини двадцятого століття Богуміл Грабал[1], проте споживання пива не зменшується. Тепер його цмулять у так званих «пайзлах» – генделіках, у клубах або в якихось пафосних «ретро-пивних» із пивом по сорок і більше крон за півлітра (у звичайних генделіках переважно можна знайти й по двадцять).

Наймолодші чеські любителі пива в найкращих закладах постійно вимагають якісної пивної піни – «шапочки», якою бармен перетворює пиво на витвір мистецтва[2]. Чехи – це гроза ресторанів і пабів у Великій Британії, Іспанії, Україні й, мабуть, у Новій Зеландії. Якщо їм наллють пиво з тоненькою піною заввишки два-три міліметри, то їхня відпустка вважається зіпсованою. «Пиво з вражаючою піною! Це не піна, це збиті вершки, це прохолодний заварний крем, це найкращий гол», – точно описує пивну піну Богуміл Грабал. Та пиво почувається, наче вдома, не лише в чеській прозі. Про «господи» та пиво пише й більшість чеських поетів. Зокрема, наймолодших. «Господа / світлом неприбрана / постіль / до ранку», — пише двадцятип'ятилітній чеський поет Радек Тоуш.

Типовий чех – Їржі Новак

Отже, типовий чех народжується буквально в пивному кухлі? Винятки трапляються, та вони лише підтверджують правило. Перший президент незалежної чеської держави Томаш Ґарріґ Масарик обійняв посаду голови держави після повернення з вигнання 21 грудня 1918 року, і, як затятий абстинент, влаштував тверезий обід. «Приготовано чай, вершки, фрукти, фруктові напої та закуски. Алкогольні напої виключені», – підкреслила тодішня чеська газета «Národní listy». Відтоді Масарик охоче повторював: «Горілки я ніколи не пробував і від

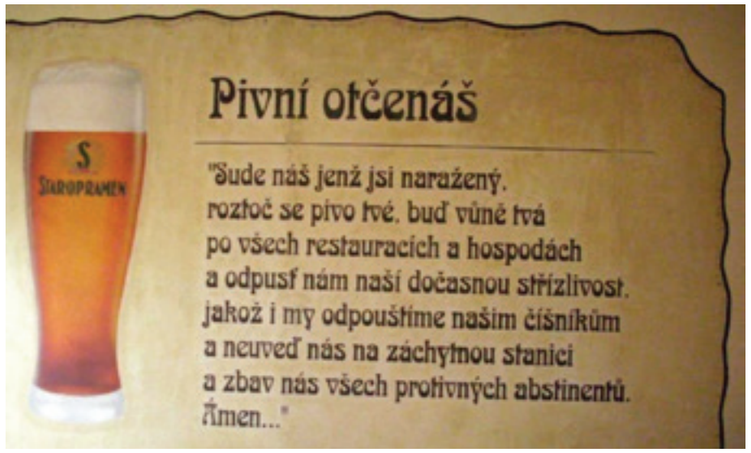

Великим цінителем пива був Богуміл Грабал, вітчим якого працював директором пивоварного заводу у Німбурку. Це було відображено у його романі «Постриг» («Postřižiny»), екранізованому у 1980-тому році.

своїх п'ятдесяти років жодного разу не доторкнувся до пива». Нинішній президент Чеської Республіки Мілош Земан, щоправда, має до алкоголю зовсім інакше ставлення. «Неправда, що я припинив пити алкогольні напої. Я п'ю їх надалі, з незмінним задоволенням», – заявив він нещодавно. П'ють пиво і на смертному одрі. Наприклад, Людвік Новак, який 15 лютого 1922 року підступно застрелив ззаду двох м'ясників, попросив собі чеського національного напою як останнє бажання. «На вечерю він замовив собі сосиски, з яких з'їв лише частину, решту ж віддав тюремникам, а потім – келих пива», – інформувала преса про страту Новака, що її суд призначив на 9 січня 1923 року.

1 Богуміл Грабал (1914–1997) – письменник, поет, номінант Нобелівської премії 1994 року і лауреат «Оскара» за новелу і сценарій до фільму 1967 року «Поїзди під пильним спостереженням», де грубуватий гумор став засобом показу опору фашистам. Його відомий роман «Я обслуговував англійського короля» (1971) не міг бути виданим у соціалістичній Чехословаччині, але у 2006 році він навіть дочекався екранізації режисером Їржі Менцлом. У перекладі Юрія Винничука українською мовою книга вийшла у видавництві «Абабагаламага» у 2013 році.

2 Про пиво як предмет національної гордості часопис «Пороги» писав восени 2006 року.

«Пивна молитва» інколи зустрічається на стінах чеських «господ».

Новак і Новакова – до речі, найрозповсюдженіші чеські прізвища, нині в десятимільйонній Чеській Республіці їх носять близько 69 тисяч осіб. Найпоширеніше ім'я – Їржі, їх Чехією ходить майже 30 тисяч. За президентства Томаша Ґарріґа Масарика додалося Томашів, натомість після радянської окупації 1968 року стрімко зменшилася кількість Іванів. Наразі чеські немовлята найчастіше отримують біблійні імена Ян, Якуб і Матіяш, попри те, що Чехія є однією з найбільш атеїстичних країн світу. Так само, як Естонія, колишня Східна Німеччина та Болгарія.

Молитви до пива, книжки та зброя

У даних перепису населення 1921 року бачимо, що 8 201 464 особи назвали себе римо-католиками. Під час останнього перепису 2011 року кількість римо-католиків зменшилася на 1 083 899 осіб. У колись майже цілковито християнській країні сьогодні в Ісуса Христа вірить заледве десята частина населення, хоча насправді це може бути й одна п'ята. Відтак, і з молитвами тут звертаються до пива, як у цьому вірші Надєжди Плішкової: «Пивна молитва / Пиво на небесах / Пиво ранкове / Пиво за мамцю, за татка Пиво першого причастя / Пиво нехай прийде царство твоє».

Чехи люблять сучасні технології. Вже у 2006 році на 100 чехів було 105 мобільних телефонів, у той час німці мали їх лише 90. Але так само вони віддані й книжкам. В усьому Європейському Союзі працює 63 тисячі публічних бібліотек, а в Чехії їх близько 5500. Таким чином, на 100 тисяч мешканців припадає 51 бібліотека, а середній показник у ЄС – 13 бібліотек на 100 тисяч осіб.

Чехи, звісно полюбляють книжки набагато більше, ніж зброю. 1922 року чехословацька армія мала 12 дивізій піхоти, дві гірські бригади та три кавалерійські бригади, в яких загалом служили 150 тисяч осіб. Нинішня армія Чеської Республіки – професійна, в ній лише 23 тисячі вояків. Створення професійної армії домоглися 2005 року молоді чеські пацифісти та прогресивні політики. «Хтось написав на залізному люку / напис простенький: війна – падлюка», – співає в своєму гіті 1968 року, популярному вже півстоліття, чеський гурт «Synkopy 61».

Щораз менша держава

Нинішня Чехія має площу 78 866 км², а, отже, зменшилася майже на половину порівняно з розмірами держави перед Другою світовою війною. Тоді вона звалася Чехословаччиною, до неї входила Словаччина та Підкарпатська Русь (згодом Карпатська Україна, за угорської окупації – «Карпатолайя», потім – Закарпатська область УРСР/СРСР), і найсхіднішою залізничною станцією була Ясіня (тепер це Україна), віддалена від Праги на 1046 кілометрів. Найсхідніший вокзал сьогоднішньої Чеської Республіки розташований в Мостах у Яблункова, за 421 кілометр від Праги.

Після розпаду Австро-Угорщини Чехословаччина отримала 30 відсотків залізничних колій колишньої монархії, загалом 13634 кілометрів. Довжина теперішньої залізниці становить 9580 кілометрів. Перший регулярний маршрут Чехословацькі державні авіалінії відкрили 29 жовтня 1923 року з Праги до Братислави. Літак вилетів о 12.35 і приземлився о 14.55. «Над Пржибіславом я здіймаю руку на знак привітання та бачу кілька рук, котрі махають у відповідь капелюхами», – змальовував шлях поміж хмарами репортер «Lidových novin», безпосередній учасник польоту. Аеропорт імені Вацлава Гавела в Празі сьогодні щодня приймає близько 33 тисячі пасажирів та проводить орієнтовно 350 злетів і посадок.

1919 року Чехословаччина зажадала ще й моря, організувавши своє морське судноплавство та на 99 років винайнявши причали в Гамбурзі і Щецині. Сто років потому Чехія так і застрягла на суходолі, а судноплавство припинило своє існування в дев'яностих роках, коли мафіозний ділок Віктор Кожени за підозрілих обставин розпродав морські судна.

Десять років і чеська плодючість

Пересічний чех, мобілізований на Першу світову війну, мав зріст 168 сантиметрів, а його дружина в тилу – 156. Протягом наступних 105 років чехи добряче виросли: зріст тутешніх вісімнадцятирічних хлопців становить 181 сантиметр, а дівчат – 168 сантиметрів. Чи допомогло такому зростанню пиво, не готовий сказати жоден лікар, але загалом дієта за сто років досить істотно змінилася. Якщо пересічний мешканець Чехословаччини у 1919 році з'їв за рік 7 кілограмів свинини та 70 кілограмів хліба, то сьогодні він став у шість разів більшим м'ясоїдом. Він з'їдає 43 кілограми свинини і лише 40 кілограмів хліба на рік. А через цілу купу картоплі фрі з соусом 70 відсотків чоловіків страждають від ожиріння. Та найбільше животи ростуть при надмірному питті національного напою. «Добрий був цей чоловік, / хай до нього буде небо милостиве! / Тільки от щоденно пив він цілий вік / Аж до десяти келихів пива», – написав уже в середині XIX століття знаменитий чеський поет і національний будитель Карел Гавлічек Боровський.

1919 року в Чехії з тисячі новонароджених померли 169 немовлят віком до одного року. Причиною смертей часто було те, що матері відмовлялися від грудного годування, тому тодішні «Lidové noviny» випустили серію просвітницьких текстів: «Обізнана мати напевно не замінюватиме природного для немовлят харчування, тобто власного молока, на молоко коров'яче». Смертність немовлят протягом століття зменшилася до 2,8 дітей на тисячу народжених.

У часи створення Чехословацької Республіки поза шлюбом народилося 12 відсотків дітей. Торік це вже була половина новонароджених. Сто років тому ставали до шлюбу близько 120 тисяч пар на рік, а розлучалися дві тисячі пар. Нині подружня клятва – це ніби ставка на один із кольорів рулетки: на 50 тисяч одружень припадає 25 тисяч розлучень. Загальний приріст

«Боротьба за мир» у світі Варшавського договору співпадала із пацифістськими мріями західної молоді 1960-1970-х, тому гурту «Synkopy 61» було дозволено співати антивоєнні пісні у рок-н-рольному стилі. Кліп «Війна – падлюка» взагалі знятий з танцями на «Могилі миру» у Славкові у Брна.

П'єсу Мілана Кундери «Прорахунок» можуть зрозуміти лише чехи.

населення в 1922 році становив 70 520 осіб. У 2017 році показник знизився до 31 235 осіб, але й цей приріст забезпечили не чехи, які більше віддаються пиву, ніж сексу. Приростом населення республіка завдячує лише міграції з інших країн, особливо з України, Словаччини та В'єтнаму.

Чеські прорахунки

1920 року Чехословаччиною носилося лише 3400 приватних автомобілів. Тепер у десятимільйонній країні зареєстровано 5,5 мільйонів приватних автівок. Найуспішнішою маркою на автомобільному ринку після Першої світової війни була «Praga». Маленький автомобіль типу «Alfa», середній «Mignon» і великий представницький «Grand» отримали 1924 року й найменшого родича – популярне особисте авто «Praga Piccolo», народний «чеський форд». Нині ж найбільше продаються автомобілі «Škoda» та «Hyundai». За статистикою 1924 року, тодішня Чехословаччина була десятою з-поміж економічно найпотужніших країн світу. Світовий банк свідчить, що за показником ВВП на душу населення сьогоднішня Чеська Республіка посідає 37 місце зі 187 країн світу.

Та економічна потуга не скасовує чеських звичаїв, що іноді дуже дивують іноземців. Наприклад, гості повинні роззуватися на порозі квартири й отримують від господарів черевики або капці. Державні та релігійні свята відзначаються так само, як дні народження. У найрізноманітніших публічних місцях у Чехії часто трапляється надряпаний чи намальований ромб з рискою посередині – це такий собі національний символ на позначення жіночих статевих органів. Письменник чеського походження Мілан Кундера[3] про цей графічний код навіть написав п'єсу «Прорахунок»[4], але світ її не знає, бо не розуміє, що автор хотів цим сказати.

Чехи – найбільші після шведів дачники у світі, вони володіють півмільйоном об'єктів нерухомості, які відвідують лише на вихідні й свята. Вранці вони вибираються з дачі по гриби, вдень пораються в саду, а ввечері йдуть до місцевої «господи», де нарікають на долю, і взагалі на все. Або перевіряють одне одного, хто розумніший.

Чи знаєте ви, як зветься столиця острівної карибської держави Тринідад і Тобаго? Поки не дізнаєтеся, не заходьте до чеської «господи». Там усі без винятку твердять, що з дитинства знають назви всіх столиць світу. Але переважно в «господі» обговорюється якість чеського пива в порівнянні з пивними помиями решти світу.

«В господі на кожному світить десять сонць пив / Гальбою плавленої бронзи / пияки виливають власну статую», – пише сучасний чеський поет Йозеф Груби.

Автор (нар. 1967) є чеським поетом, журналістом, перекладачем та активістом (громадським діячем).
Подяка за публікацію належить Чеському центру в Києві.

3 Мілан Кундера (нар. 1929 у Брні) — всесвітньо відомий чеський і французький письменник, поет, прозаїк, драматург; із 1975 року мешкає у Франції. Твори пише чеською та французькою мовами. Найвідоміший його роман – «Нестерпна легкість буття» (1984).

4 Запис театральної п'єси Мілана Кундери 1968 року «Ptákovina» був випадково віднайдений в архіві театру «Divadlo Na zábradlí». Віднятий 14 січня 1970 року, безпосередньо перед забороною цензури. Історія проста: директор школи намалює на дошці ромб, який у чеському сленговому символізмі означає жіночий статевий орган, досліджує реакції своїх колег і насміхається над ними. Слідча комісія неправдиво звинувачує учня, який бере на себе провину і йде на угоду з нею. Директор, сп'янілий своєю владою, розповідає дружині голови все, що він думає про її чоловіка, і таким чином потрапляє в пастку, стає мимоволі сексуальним рабом. Наприкінці гри з вуст невірниці лунає тріумфальна фраза: «Влада найсолодша, коли вона є абсолютно непропорційною. Коли ідіот править над мудрими, слабкий – над сильними, бридка – над прекрасними...».

Активи українських політиків та їхніх родичів у Чехії

«Аваковець» Котвіцький, батько Нефьодова, чоловік Тимошенко, портовик Амелін, Ламбуцький з «Київпастрансу», екс-генпрокурор Махніцький та інші...

ТЕКСТ: Аліна СТРИЖАК

Чехія завжди була цікавою для українських публічних персон як місце реєстрації активів: мова – слов'янська, країни – поряд, купити нерухомість чи стати власником фірми – нескладно.

У різний час у Чехії реєстрували фірми екс-президент Петро Порошенко, нардеп Сергій Власенко, екс-нардепи Михайло Кобцев та Сергій Кацуба, суддя Вікторія Джарти, екс-очільник Фонду гарантування вкладів Костянтин Ворушилін, Ігор Пукшин, у якого тривалий час працював очільник офісу президента Андрій Богдан, дружина екс-прем'єр міністра Миколи Азарова Людмила Азарова, дружина екс-голови Держагентства лісових ресурсів Віктора Сівця Марина Журавльова, дружина екс-генпрокурора Святослава Піскуна Світлана Піскун. Про нерухомість українських чиновників у Чехії ми вже писали[1]. Утім, постійно знаходимо нові прізвища. Тож знову сформували перелік українських публічних персон та їхніх родичів, які володіють активами у Чехії і, буває, їх не декларують.

Сусіди Лабунські та Сіроші

У селі Єнісов неподалік курортного міста Карлові Вари (5 хвилин на авто), мають нерухомість і є сусідами дві родини – Лабунських та Сірошів. Микола Сірош – член нещодавно розпущеної парламентом Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Відомий скандалом із втратою печатки суду. Громадська рада доброчесності робила висновок про невідповідність Сіроша критеріям доброчесності та професійної етики, зокрема, через некоректне декларування активів. У дружини Миколи Сіроша Олени є компанія «Elimus s.r.o». Ця компанія володіє ділянкою в Єнісові площею 1088 квадратних метрів. Фірма Олени Сірош придбала її ще 2007 року. Нині нерухомість приблизно такої ж площі продають по 2200 крон за квадратний метр. Тобто, ділянка площею як у Сірошів нині коштуватиме понад 92,6 тисячі євро.

Маєтки Лабунських та Сірошів у Єнісові біля Карлових Варів.

Поряд розташовані дві ділянки, записані на компанію «Fclex s.r.o» Віктора Лабунського. Він є батьком депутатки Верховної Ради від Батьківщини Анжеліки Лабунської. Ділянки площею 1115 кв.м і 1107 кв.м. фірма Лабунського придбала у 2006-2007 роках. Зараз приблизна вартість ділянок Лабунських – 2,6 млн грн або 93,2 тисяч євро за кожну.

Євген Нефьодов

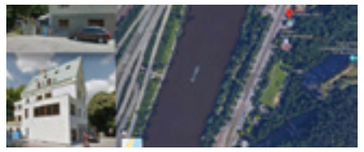
Йдеться про батька голови Державної митної служби Максима Нефьодова. У серпні 2017 року, коли Максим Нефьодов був заступником міністра економічного розвитку, його батько Євген Нефьодов став співвласником компанії «Stroj real invest s.r.o». Фірма спеціалізується на оренді нерухомості, квартир та комерційних площ, а також на виробництві, торгівлі та послугах, не перелічених у додатках 1 і 3 Закону про ліцензування торгівлі. У цьому додатку 80 видів економічної діяльності, від надання послуг сільського господарства до послуг з прання та прасування речей. «Stroj real invest s.r.o.» володіє польською компанією «New ventures spółka z ograniczoną odpowiedzialnością». Основний вид діяльності компанії – реалізація будівельних проектів.

Також Євген Нефьодов є власником польської інвестиційно-фінансової компанії «Erwex sp zoo». Як вказано на сайті компанії, її робота пов'язана з залученням інвестицій і підтримкою реалізації перспективних проектів у Східній Європі (Польща, Словаччина, Чеська Республіка, Україна та Болгарія). «Erwex sp zoo» створена 2017 року, основним видом економічної діяльності є інше консультування у сфері здійснення господарської діяльності та управління. Також Нефьодов значився бенефіціаром британської компанії «West east european investments ltd.» Компанія займалася неспеціалізованою оптовою торгівлею та фінансовим посередництвом. Створена у лютому 2016 року. Фірма припинила діяльніст 3 вересня 2019 року.

Ігор Котвіцький

З екс-депутатом, наближеним до

1 Див. напр.: Шимак Якуб, Кубаніова Єва. Вада на експорт. Як одеські «авторитети» Урбанські запустили коріння в Чехії // Пороги, 2019. – №5, стор. 10-12. Див. також: Стрижак Аліна. Нерухомість українських чиновників у Чехії (фото) // Наші гроші, 2018. – 5 квітня, режим доступу: http://nashigroshi.org/2018/04/05/neruhomist-ukrajinskyh-chynovnykiv-u-chehiji/

Будинок фірми Котвіцького у Празі

міністра внутрішніх справ Арсена Авакова, пов'язана чеська компанія «International trading primex company s.r.o». До квітня 2015 року 90% фірми були записані на Ігоря Котвіцького особисто, ще 10% володів Вадим Бешанов – колишній замголови правління «аваківського» АКБ «Базис», партнер родини Котвіцьких по низці фірм. Коли в Україні з'явилося електронне декларування, в «International trading primex company s.r.o.» замість Котвіцького увійшла Світлана Мурашова, яку ЗМІ називають його сестрою. Зараз 10% фірми записані на Вадима Бешанова, 90 % – належать кіпрській «Mulvoit limited», власників якої заховали у офшорку з Британських Віргінських Островів «Jazmy holdings limited». За даними чеського реєстру нерухомості, «International trading primex company s.r.o» з 2014 року належить будинок площею 308 квадратів на вулиці Подолска у празькому районі Бранік.

Вул. Голечкова у Празі з готелем.

«International trading primex company s.r.o.» зареєстрована у Празі на вулиці Голечкова 403/7. Це – адреса готелю «Kinsky Garden». Будівлею готелю площею 565 кв. м володіє компанія «Parco, spol. s.r.o.», вона ж набирає персонал. Засновником «Parco, spol. s.r.o« є чеська фірма «EXA´s Prague, s.r.o», власницею 90% якої до середини 2016-го року була Світлана Мурашова. Зараз 90 % «EXA´s Prague, s.r.o» записано на вже згадувану вище «Mulvoit limited», власників якої заховали на Британських Віргінських Островах, а керівниками «EXA´s» значаться харківський бізнесмен Іван Прокутін та Вадим Бешанов.

Олександр Тимошенко

Чоловік лідера «Батьківщини» Юлії Тимошенко відомий тим, що проживав певний час у Празі в смутні часи януковичівських гонінь. З ним пов'язана низка фірм. На цих компаніях немає нерухомості. Утім, одна з них – «Britico Product s.r.o.» – має цікавих контрагентів. По-перше, їхні власники світяться в документах Panama Papers. По-друге, ці власники наглухо заховані в нетрях реєстрів Нової Зеландії. Олександр Тимошенко у 2012 році реєструвався власником «Britico

Ліберецька нерухомість «Britico product s. r. o.» у заставі.

Product s.r.o.». Нині компанією володіє чеський бізнесмен Вацлав Франц. Утім, Олександр Тимошенко лишився її керівником, а Юлія Тимошенко постійно декларує прибутки чоловіка від цієї компанії в межах 300 тисяч грн. За даними чеського реєстру нерухомості, у «Britico Product s.r.o.» утворилася дебіторська заборгованість перед чеською компанією «MTM Capital, s.r.o» на 11,3 млн. крон. Згідно з документами, якщо «Britico» не поверне кошти, «MTM» має право, зокрема, на її майно – землю і будівлі на вулиці Осикова (Osiková) у місті Ліберец. Єдиним засновником «MTM Capital, s.r.o» є компанія «Bolmond limited» із Нової Зеландії. Вона, у свою чергу, зареєстрована на новозеландську «Vicam (auckland) limited», яка має єдину номінальну власницю, філіпінку Несіту Мансо (Nesita Manceau). Про Мансо детально написала кілька років тому «Маямі геральд». Це домогосподарка із освітою в 6 класів, на яку реєструють фірми по всьому світу ті, хто хоче приховати реального власника. 2008-го Мансо засвітилася у скандалі з продажем Nokia смартфонів, які замість Нової Зеландії пішли в Україну, а гроші за них переказували з литовського банку.

Олег Махніцький

В. о. генпрокурора у 2014 році, чоловік екс-членкині ЦВК Катерини Махніцької. Дві компанії у Чехії має його родина. Фірма «Matyja cz s.r.o» записана безпосередньо на Махніцького, спеціалізується на оренді нерухомості. Цю

Олег Махніцький

компанію загубила у своїй декларації дружина екс-генпрокурора Катерина Махніцька, коли була членкинею ЦВК. Не згадала про неї і в декларації після звільнення. Компанія зареєстрована у приватному будинку площею 82 квадрати у празькому районі Петровіце. Ця нерухомість записана на Олександру Бордіян – дочку партнера Олега Махніцького – Михайла Бордіяна. Олег Махніцький виконував обов'язки генпрокурора кілька місяців у 2014 році. За інформацією «Zaxid.net», «Matyja cz s.r.o» – невдала спроба Махніцького увійти до цигаркового бізнесу. 2015 року давні знайомі – сім'я Бордіянів – запропонували екс-генпрокурору третину статутного фонду підприємства у Молдові, що мало випускати цигарки. З домовленістю, що Махніцький профінансує купівлю виробничої лінії. Третім партнером став Валерій Бантош, який начебто мав впливових родичів у службі безпеки сусідньої держави. Екс-генпрокурор входив у сигаретний бізнес, вдаючи іноземного інвестора. Для цього в Михайла Бордіяна купив фірму «Matyja cz s.r.o». Після цього, зі слів Махніцького, він витратив на проект понад $600 тисяч, але бізнес так і не стартував. У протоколах допиту Махніцького журналісти знайшли кумедний епізод, коли обладнання застрягло на митниці, і Махніцькому треба було заплатити за розмитнення $80 тисяч. Щоби перевезти ці гроші, екс-генпрокурор із партнерами поділив на українському боці суму по $10 тисяч кожному – імовірно, щоби не декларувати її на кордоні. Родина Бордіянів, натомість, стверджує, що Махніцький грошей не давав, а частку у фірмі йому подарували, і, мовляв, екс-генпрокурор сам позичив у Бордіянів $60 тисяч. За даними молдавського судового реєстру, судова тяганина у Махніцьких та Бордіянів ще триває. Згідно з даними молдавського бізнес-реєстру, станом на 21 жовтня 2019 року 25% фірма, про яку йдеться – «Pipus-Grup» – записана на Олега Махніцького (і ця інформація відсутня в декларації його дружини), 55% фірми оформлено на Андрія Чорного, 20% – на Валерія Банташа. Власницею ще однієї компанії,

«Droztym s.r.o», є перша дружина Махніцького Неля, а керівниками – син Вадим Махніцький та Олександра Бордіян. «Droztym s.r.o» теж займається орендою нерухомості.

Сергій Дворак

Екс-прокурор прокуратури Дарницького району Києва, син керівника Київської міської митниці Юрія Дворака (2015 рік). Сергій Дворак був прокурором прокуратури Дарницького району Києва до кінця 2015 року. Перестав працювати в органах після сюжету «Наших грошей» про його розкішне життя. Останні роки не з'являвся в публічному просторі, і ось знайшовся – у Празі.

Через створену 2017 року компанію «Repostorium s.r.o.» Дворак володіє двома квартирами у столиці Чехії. Квартиру на вулиці Воєнова 2481/5 у районі Лібен Дворак придбав 2017 року, а квартиру на вулиці Тоуфарова 2945/4 в районі Стодулки купив на рік пізніше, у 2018-му. Фірма Дворака теж займається орендою нерухомості.

Микола Ламбуцький

Керівник «Київпастрансу» (2001-2014 роки) Микола Ламбуцький запам'ятався на посаді двома речами: він ходив з годинником «Breguet

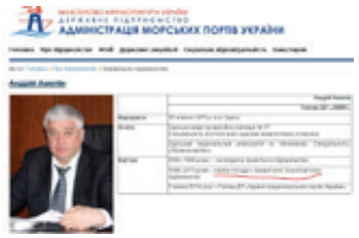
Готель фірми Ламбуцьких

Marine» вартістю до $15 тисяч та при ньому в «Київпастрансі» вкрали 3 мільярди гривень. За ці гроші можна було купити понад три сотні тролейбусів чи 250 трамваїв, зазначав мер Києва Віталій Кличко у 2015 році. Зараз Ламбуцькі осіли у Чехії. Фірма «Amantis cz s.r.o.» синів Ламбуцького Ігоря й Олега та дружини Ірини володіє тризірковим готелем «Amantis» на чеському курорті Десна. Номер у цьому готелі коштує приблизно 2300 грн. Також фірмі Ламбуцьких «Lambic line s.r.o.» із 2014 року належить квартира на вулиці Строканова 16 у празькому районі Сміхов. Ще одну квартиру з 2008 року компанія має на вул. Яна Заїца, 191/40 у районі Праги Бубенеч.

Олексій Перевезенцев

Державний секретар Міністерства економічного розвитку і торгівлі (до вересня 2019 року) не задекларував чеську компанію «Eurobud s.r.o.». У цій фірмі 32% записано на Перевезенцева та його родичів, 20% – на Анатолія Хижняка, 20% мають Костянтин та Ірина Бурлаки, 20% – Василь та Леонід Бігуни, 8% – Марія Гамага. У компанії широкий перелік видів економічної діяльності – від будівництва та проектування будівель до виробництва товару з дерева.

Андрій Амелін

Керівник Адміністрації морських портів України (до середини 2018 року) Андрій Амелін фігурує у кримінальній справі щодо завдання збитків держбюджету на більш ніж півмільярда грн. Він і його брат Володимир із 2012 року володіють фірмою «AVA Management s.r.o.». Види економічної діяльності компанії – оренда нерухомості та виробництво, торгівля і послуги, які не перелічені у додатках 1 і 3 до закону про ліцензування торгівлі.

Юрій Браун

Директор філії ДП «Укрдержбудекспертиза» у Запорізькій області. Фірмі Брауна «Braun eu s.r.o.» належить сільський особняк площею 716 квадратів у селі Каменни Уєзд, розташованому приблизно в 9 кілометрах на південь від міста Чеське Будейовіце і 132 км на південь від Праги.

Олександр Тарута

Брат нардепа Сергія Тарути володіє 25% компанії «E-klass, s.r.o». Фірма в стані ліквідації. 51% фірми записаний на киянку Дарію Амеліну, ще 24% – на Олександра Єлєцких із Донецька.

Роман Бахматюк

Батько політика й бізнесмена Олега Бахматюка значиться членом кооперативу «Plzeňské družstvo KTO – družstvo» у районі Радобишице м. Плзень на вулиці Ке сходум 55. Олег Бахматюк – фігурант кількох мільярдних кримінальних проваджень, які САП незаконно передала до поліції, а поліція ці провадження закрила.

Олег Синянський

Очільник Служби зовнішньої розвідки України (2004-2005 роки). На посаді Синянський був фігурантом шпигунського скандалу: генерал СБУ Валерій Кравченко заявив, що саме Синянський і голова СБУ Ігор Смешко віддавали йому незаконні накази стежити за кордоном за депутатами-опозиціонерами, а також міністрами уряду. Нині Синянський володіє 10% у компанії «Enduring Tech s.r.o.», ще 90% належать киянці Вікторії Жуковій. Компанія зареєстрована у будинку села Лішніце, оформленому на Василя Гончара. На цю ж особу також зареєстровано 8 квартир в історичному центрі Праги і будинок у чеському селі Нова Вес. З 2011-го по 2014-ий 20% «Enduring Tech s.r.o» належали Михайлу Куцину – начальнику Генштабу Збройних Сил в 2014 році, 30% – екс-очільнику УСБУ в Харківській області Андрію Мухатаєву.

Сергій Ратушняк

Про чеські та словацькі фірми закарпатського політика, екс-мера Ужгорода Сергія Ратушняка писало видання «Закарпаття он лайн» у 2008 році. «Запис на інтернет-сторінці міністерства юстиції Чехії свідчить про реєстрацію 29 квітня 2007 року фірми «BBR GROUP». Назва легко розшифровується, коли перейти до графи засновників: Юрій Бережник (відомо, що саме така особа є серед депутатів Закарпатської облради), Сергій Ратушняк (мер Ужгорода?), Володимир Бобков (перший заступник міського голови?). Вони внесли для заснування структури — перший 80 тисяч чеських корун, два другі — по 60 тисяч. Займатися ця фірма збиралася оптовою та роздрібною торгівлею, виконанням будівельних робіт, нерухомістю», – писало видання. Нині компанією володіє лише болгарин Лазар Овенков, якого чеська преса називає «фальшивим співвласником» кількох підприємств. Ратушняк вийшов із фірми у травні 2014 року.

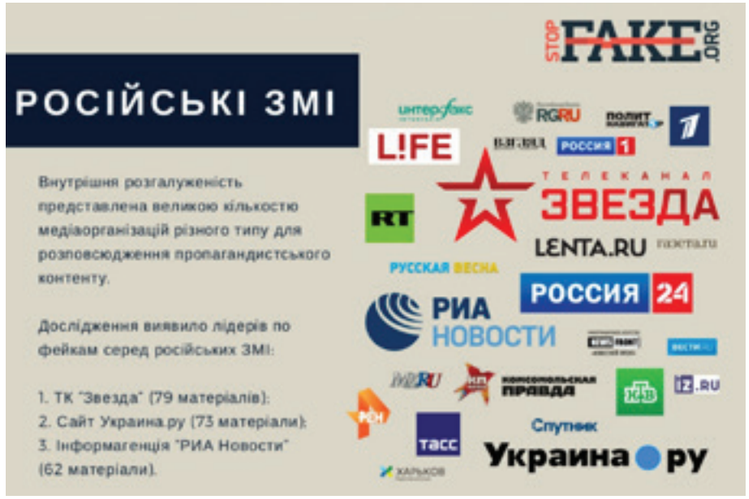
Авторка є відомою журналісткою-розслідувачкою, працює у виданнях «Журнал «Країна», «Газета по-українськи», «Наші Гроші», «Бігус інфо».

Матеріал підготовлено за участі investigace.cz

Як протистояти російській дезінформації?

Або Чи потрібна цензура в умовах війни і збройних конфліктів?

ТЕКСТ: Ян ЧАРНЕЦЬКИЙ

Питання не є таким простим, як здається. Україна – не перша країна світу, яка в умовах насиченого інформаційного потоку змушена дати самій собі відповідь на нього. В Російській Федерації, у якій панує режим «регульованої демократії», близький до тоталітарного, зазначеного дискурсу не виникає. Тим більш, що з моменту утворення Московського князівства московці завжди з кимсь воювали й вважали цензуру нормальним явищем, як і відповідно уповноважених спецслужб чи «самоцензури».

Внаслідок «гібридної» війни між РФ а Україною за право українців мати власну незалежну державу, західна цивілізація задумалася над питанням свободи вираження поглядів під час конфлікту. Щоб через український досвід виробити загальноєвропейські механізми, котрі згодом будуть закріплені в міжнародному європейському праві. Бо, наприклад, з-понад 5000 випадків російської дезінформації в європейському медіапросторі, які було виявлено з 2015 року спеціальною групою з боротьби з фальшивими прокремлівськими повідомленнями у складі дипломатичного корпусу ЄС, найбільше випадків дезінформації – понад 2000 – стосувалися України. Тому Європейський парламент ухвалив кілька документів переважно рекомендаційного характеру, спрямованих на протидію пропаганді «з боку Росії та інших ворожих суб'єктів», на боротьбу з дезінформацією з метою вільного проведення виборів і запобіганню втручань ззовні у виборчий процес. І рішення почали діяти. Керівництво телеканалів на зразок RT зазнало санкцій у вигляді, наприклад, блокування рахунків чи арешт майна, журналістів-пропагандистів стали не допускати на територію ЄС. Проте ці дії не мають системного характеру.

«Протидія пропаганді її ж власними засобами вважається ціннісно неприйнятною, а інші засоби не є настільки ефективними», – вважає український політолог Олександр Сушко.

План дій, дотичний України, є наступним.

1. Вироблення міжнародних стандартів боротьби з «мовою ненависті», в мирний час та під час військового конфлікту з наступною корекцією відповідних регламентних норм в національному законодавстві.

2. Формування понятійного апарату.

3. Вивчення та використання історичного досвіду україно-польських, чесько-українських чи українсько-угорських стосунків.

«Королевою фейку» вважається закарпатка Галина Пишняк, яка в російському телевізорі заявила, що бачила «розіп'ятого хлопчика» у Слов'янську після звільнення українською армією.

4. Можливості українського використання ізраїльського досвіду як країни, що постійно перебуває в стані військового конфлікту і водночас зберігає імідж успішної, демократичної, туристично привабливої країни.

5. Поглиблене вивчення повноважень ключових суб'єктів, відповідальних за контроль та обмеження художньої, академічної свободи в Україні пі час збройного конфлікту, таких як міністерства оборони, внутрішніх справ, юстиції, у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб тощо, а також Держкомітет і Національна рада з питань телебачення та радіомовлення, Держагентство України з питань кіно, Український інститут національної пам'яті тощо.

6. Формування політики у сфері мистецтва й книговидання, історичні дискусії через відкрите громадське обговорення державної гуманітарної політики під час війни. Форми контролю за художньою, академічною свободою та різновиди її обмеження.

7. Запровадження ефективного впливу на гуманітарну політику в умовах війни за допомогою: приписів, попереджень, звернення органів влади до суду з метою збереження державних таємниць, притягнення винних до відповідальності.

8. Завершення судової реформи для формування дійсно незалежної судової влади.

Запрошую до дискусії тих, хто розуміє, про що йдеться.

ПРО ВІЛЬНИЙ РИНОК УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

ТЕКСТ: Ян ЧАРНЕЦЬКИЙ

Коли я чую, як українські кермани-чі обіцяють (турецьким бізнесменам, кредиторам з МВФ тощо) до кінця 2020 року відкрити вільний ринок землі в Україні, усвідомлюю, що ці діячі говорять про те, чого не розуміють. Абсолютно. Позаяк живуть в якійсь іншій реальності.

Тема вільного продажу, без якого є неможливим «вільний ринок землі», є доволі об'ємною. Перелічую лише основні аксіоми. І «наймитам народу», і власне громадянам, які очікують значного підвищення рівня власного життя в наслідок вільного продажу української землі іноземним громадянам. Поясню без спеціальних термінів, «на хлопський розум». Вважайте це лікнепом для ще зелених законодавців.

1. Вільний продаж, про який мовиться, стосується лише земель сільськогосподарського призначення. Коли ви продаєте/купуєте житловий будинок, ви продаєте/купуєте і землю під цією будівлею, котра надавалась (початково) для будівництва житлового будинку та його обслуговування. Забудовники міст житловими коробками-хмарочосами також купують земельні ділянки. Усім переліченим не бракує чинного законодавства. Як і народним депутатам, міністрам, прокурорам, суддям, працівникам офісу президента – власникам десятків та сотень земельних ділянок в усіх регіонах України. До слова, іноземні дипломатичні та консульські установи в Україні збудовані на земельних ділянках, попередньо придбаних у власність.

2. Земельні відносини регулюються Конституцією України та земельним кодексом, ч. 5 ст. 22 якого звучить наступним чином: «Земля сільськогосподарського призначення не може передаватись у власність іноземцям, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам». Ця заборона не стосується земельних ділянок іншого призначення.

3. Заборона на вільний продаж земельних паїв, яку парламент щороку продовжує ще на рік, а потім ще на рік і так далі, легко оминається земельним баронами, як їх називають. Існує принаймні три найбільш поширених шляхи фактичної купівлі земельного паю. Всі тонкощі не буду розкривати. Натякну на загал.

Перший – найменш витратний. Земельний олігарх Б. знаходить в районах будь-якої області бабусь – власниць паїв, старіше за 80 років. Платить їм дрібні гроші і викликає свого нотаріуса додому. Бабусі нотаріально оформлюють заповіт на користь Б, за пів року помирають і... Б. стає власником чергових гектарів землі. Другий спосіб пов'язаний з довгостроковою орендою (до 50 років) земельних паїв. Третій спосіб – фактична купівля земельного паю через оформлення грошової позички. Боржник її не повертає, і право на землю за потрібним рішенням суду переходить до позичальника.

4. Створення земельного кадастру, який би охоплював всі землі в Україні, ще не завершено.

5. Попри заборону чіпати землю берегів рік (великих – в межах 100 метрів, малих –до 50 метрів) практично всі береги річок розорані. Ці землі в сільськогосподарському обробітку є частиною так званої «нєучтьонкі», давно відомої податківцям та головам ОДА, РДА. Повна інвентаризація усіх земель в кожній області України досі не здійснена. Хоча кожний голова держадміністрації видавав відповідне розпорядження, ніхто не проконтролював їхнє виконання. Адже мова йде про сотні мільйонів гривень в кожній області, які щороку банально потрапляють замість бюджету до кишень «смотрящих за регіоном».

6. Запрошуючи інвесторів, керівники України говорять про вільний ринок землі в контексті швидкої приватизації 10 мільйонів гектарів земель, що поки знаходяться в державній власності. Саме про продаж іноземцям цього загальнонаціонального багатства йдеться.

Земельна реформа, завершальним (а не початковим) етапом котрої є вільний ринок земель аграрного призначення, передбачає кілька нижче зазначених кроків.

1. Ухвалення реституційного законодавства. Треба повернути землю чи грошову компенсацію спадкоємцям тих землевласників, у котрих землю забрали під час створення в Україні колгоспів (1922-1958 роки). Уявіть: земля в якомусь селі протягом кількох сторіч була власністю Терещенків. Потім землю забрали в колгосп і в 1995 році розпаювали, ніхто з Терещенків в колгоспі на той час не працював, але працювали Іванови, батьки яких прибули в Україну в 1933-1991 роках. Тепер в правнуків Терещенків землі немає, а Іванови торгують власними земельними паями. Поясніть цю «справедливість» інвесторові та пообіцяйте, що в Україні більше не буде революцій з колективізаціями, реваншем онуків куркулів.

2. Необхідно завершити всі роботи по наповненню земельного кадастру інформацією про всю землю в Україні. Будь-хто мав би за хвилину дізнатися, хто є власником цікавої для нього земельної ділянки.

3. Провести реальну судову реформу. Інвестор не прийде, якщо не буде переконаний, що в незалежному, об'єктивному українському суді можна захистити власні права. Навіть без особистого знайомства з амбасадорами, прем'єром, міністром юстиції, генеральним прокурором, керівником найбільшої фракції парламенту...

4. Закінчити інвентаризацію усіх земель сільськогосподарського призначення (з оцінкою станом на 01. 01. 2020). На папері вона безуспішно триває вже кілька років.

5. Провести значну просвітницьку роботу серед дійсних та потенційних власників земель аграрного призначення. Визначити в уряді лише одну особу, уповноважену давати коментарі, роз'яснення щодо «вільного продажу землі в Україні». Всім іншим – заборонити вводити в оману довірливе населення «власним, особистим» розумінням (?) суті земельної реформи.

«Перезапуск відносин» Чехії з Україною

19 листопада прем'єр-міністр Чехії Андрей Бабіш заявив про перезапуск відносин з Україною під час першого за понад десять років візиту голови чеського уряду до Києва. «Дуже радий, що я тут, що через десять років в Україну нарешті навідався чеський прем'єр. Вважаю цей візит дуже важливим. Я би навіть назвав це певним перезапуском наших відносин», – сказав Бабіш 19 листопада в Києві після зустрічі з президентом України Володимиром Зеленським. «Делегація наших підприємців дуже велика. Тут зі мною і віце-прем'єр чеського уряду. Наші дискусії та зустрічі були дуже щирими, дружніми й дуже конкретними», – цитує Бабіша прес-служба президента України.
Візит мав певну передісторію, коли представники прокремлівської кримськотатарської організації «Кирим бірлігі» завітали на офіційне прийняття президента до президента Чехії Мілоша Земана 28 жовтня, фотографувалися там з Андреєм Бабішем і заявляли згодом, що чеські офіційні особи визнали Крим російською територією. Через це візит міг бути зірваним, однак як очільник чеського уряду, так і президент заперечили анексію Криму.
За словами Бабіша, від 2014 року Чехія надала Україні 15 мільйонів євро допомоги, підтримує освіту та впровадження реформ. «Якщо у нас було 10 років паузи, то тепер нам треба надолужувати. І я переконаний, що спільні економічні цілі, які ми конкретизували щодо наших підприємств, ми зуміємо перетворити на нарощування товарообігу між Чехією та Україною», – додав Андрей Бабіш. Чеський прем'єр кілька разів твердо заявив, що Чехія «не сприймає і засуджує російську агресію на сході країни і нелегальну анексію Криму» і підтримує територіальну цілісність і суверенітет України в міжнародно визнаних кордонах.
Президент України Володимир Зеленський подякував прем'єр-міністру Чехії Андрею Бабішу за підтримку України та запрошення до Праги за самміт Вишеградської четвірки, який має відбутися у травні наступного року. Країни домовилися посилити взаємодію між Україною та цією групою центральноєвропейських країн. «Впевнений, що досвід інтеграції цих держав до ЄС буде для нас дуже корисним», – зауважив Зеленський. Президент України наголосив, що «потужний склад представників чеських ділових кіл, які супроводжують прем'єра Бабіша, свідчить, що наші кроки з покращення бізнес-клімату приваблюють іноземний бізнес... Вірю: українсько-чеський бізнес-форум збільшить обсяг чеських інвестицій в Україну й активізує взаємну торгівлю», – підсумував він.
Прем'єр Чехії Андрей Бабіш прибув в Україну 18 листопада з дводенним візитом. Разом із прем'єром в Україну прибули міністр промисловості й торгівлі Чехії Карел Гавлічек, а також 85 підприємців. Головна мета візиту – висловити підтримку територіальної цілісності, суверенітету і незалежності України, а також подальшому зближенню України та Європейського союзу та економічна співпраця. На даний час в Україні, за словами міністра Гавлічека, діє від 200 до 220 чеських фірм, чеський експорт в Україну становить біля 1,3 мільярди євро (33,3 млрд Кч), імпорт з України – біля 1 мільярда євро. Торгівля між державами зростає протягом останніх трьох років завдяки запровадженню зони вільної торгівлі між ЄС та Україною.

Прем'єри Чехії та України під час зустрічі у Києві

Деякі чеські аналітики вважають, що Бабіша як колишнього бізнесмена у агросекторі та його делегацію підприємців цікавить насамперед можливе відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні. Востаннє чеський прем'єр (тоді цю посаду займав Мірек Тополанек) був із візитом в Україні у 2008 році.

рс

Чеську мову вивчають у Хусті

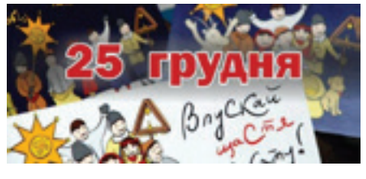
Місто Ждяр над Сазавою підтримає вивчення чеської мови у місті Хуст на Закарпатті. Дотацію у розмірі 100 тисяч чеських крон для цього схвалила рада міста. Кошти призначені виключно для освіти – так написано у договорі про дар для Хуста, міста, яке у рамках співпраці між Височиною та Закарпаттям 2 роки тому домовилося про партнерську співпрацю зі Ждяром. «Українська сторона написала нам листа, у якому звернулася з пропозицією покращення матеріального та технічного оснащення школи. Одна зі шкіл, яка фінансується з міського бюджету Хуста, хоче придбати мультимедійне обладнання для вивчення чеської мови», – сказав заступник міського голови Ждяру Йозеф Клемент, який додав, що чеська мова вивчається тут вже серед малих дітей. Дотація у такому самому розмірі вже була надана Хусту й минулого року.

мфднес

ПЦУ припускає перенесення Різдва на 25 грудня

Предстоятель Православної церкви України, митрополит Епіфаній припускає відзначення Різдва за григоріанським календарем. «Якщо суспільство того бажатиме, Різдво можна святкувати 25 грудня», – вважає він.
За словами митрополита, зараз важко уявити скільки часу знадобиться, щоб змінити дату святкування цього великого свята зі звичної нам, 7 січня. «Більшість помісних православних церков святкують Різдво за новим, григоріанським календарем. І ми це можемо робити в майбутньому, якщо це буде сприймати український народ. Якщо християни в Україні почнуть святкувати Різдво 25 грудня, незабаром можна буде і говорити про зміни в Церкві», – сказав він.
Крім Української православної церкви, нині лише Російська, Сербська, Єрусалимська та Грузинська православні церкви дотримуються старого, юліанського календаря. 11 із 15 помісних православних церков, серед яких є такі історично впливові як Елладська та Константинопольська, а також численні православні румуни й болгари, живуть за григоріанським календарем і святкують Різдво 25 грудня.

еспресо

Росіяни забрали з кораблів навіть унітази

Російські агресори повернули захоплені минулого року у Чорному морі українські військові кораблі у непридатному до використання стані. Начальник Генштабу, головнокомандувач ЗСУ Руслан Хомчак заявляє, що вони були розграбовані мародерами. На кораблях «Бердянськ», «Нікополь» і буксирі «Яни Капу» було відсутнє не лише обладнання військового призначення, а й побутового, а також особисті речі членів екіпажу. В Україні мають намір швидко відремонтувати ці кораблі, і вони продовжать службу в ВМС України. «Коли їх (кораблі) забирали, був складений акт, все було описано. Те, що мені доповів командувач ВМС, – це навіть соромно коментувати. Як військова людина можу зрозуміти, чому Росія зняла з кораблів засоби зв'язку і навігації. Але коли мені говорять, що вони навіть в гальюні унітази познімали – цього я не розумію. На «Яни Капу», на буксирі, познімали оці трубопроводи мідні, як кольоровий метал, – я так розумію, що це не військові працювали, це мародери. По-іншому я не можу назвати тих істот, які так вчинили з військовим кораблем».
18 листопада прес-центр Командування Військово-Морських Сил України повідомив, що затримані в Керченській протоці в листопаді 2018 року катери «Нікополь», «Бердянськ» та буксир «Яни Капу» прямують додому. 20 листопада командувач Військово-морськими силами Ігор Воронченко розповів, що українські судна повертаються в Україну на буксирі, бо росіяни їх фактично «угробили». Президент Володимир Зеленський після огляду повернених РФ суден повідомив, що на них не вистачає частини озброєння і обладнання, і заявив, що Україна вимагатиме від Росії повернути «все, що там є».
Федеральна служба безпеки Росії заявила, що військові кораблі, затримані в листопаді минулого року в Керченській протоці, були передані Україні в нормальному стані і зі справною сантехнікою.
Російську армію не вперше викривають у мародерстві. Під час нападу на Грузію 11 років тому московські загарбники також крали унітази. 14 серпня 2008 року грузинські телеканали продемонстрували кадри, на яких зняті затримані російські військові, які перевозили награбоване: мило, одяг та навіть унітаз. «Вони ведуть себе, наче середньовічні урди. Забирають комп'ютерну техніку – та нехай, але побутові речі – табуретки і так далі... Не знаю, де вони живуть», – зазначав тоді голова комітету парламенту Грузії з питань безпеки й оборони Гіві Таргамадзе. У 2014 році, коли росіяни покидали Чонгар на Херсонщині – пункт пропуску на адмінмежі з окупованим РФ Кримом, російські військові залишили після себе територію у стані, як після атомної війни... «Кафе «Чонгар» і сучасні платні туалети, які там були до окупації, пограбували повністю, виламавши двері та вибивши вікна, вивізши унітази, раковини і позривавши світильники зі стель та розетки з вимикачами зі стін», – розповідав прикордонник Держприкордонслужби Дмитро Капустін.

Карикатуристи висміяли могутню російську армію, яка займається крадіжкою унітазів з кораблів.

еспресо

«Шкода JS» постачатиме обладнання для українських АЕС

Плзеньське підприємство «Шкода JS» підписало угоду з українською Національною атомною енергогенеруючою компанією «Енергоатом» угоду про подальші поставки для українських атомних електростанцій. Йдеться про два комплекти проміжних штанг для першого та другого блоків Рівненської АЕС, джерела з реакторами VVER 440. Загальна вартість поставки 76 штанг становить майже 27 мільйонів євро, тобто біля 690 мільйонів чеських крон, заявив речник компанії Ян Столар. Штанги забезпечують лінійний рух паливних касет, тим самим регулюють потужність і захищають реактор. Компанія постачає цей тип для всіх чотирьох енергоблоків чеської атомної електростанції Дуковани, на словацьку електростанцію Моховце та чотири енергоблоки електростанції Пакс в Угорщині, всього 1200 одиниць, які регулярно модернізуються. Фірма експортує свою продукцію до 14 країн.
Це вже не перша подібна угода, у 2015 році «Енергоатом» вже замовляв від чеського підприємства такі штанги для РАЕС. Закупівлю провели за переговорною процедурою через відсутність конкуренції на ринку. Як повідомляє сайт «Наші гроші», «Škoda JS» належить зареєстрованій у Голландії російській групі «Объединенные машиностроительные заводы» («ОМЗ»). Її контролює «Газпромбанк», основним акціонером якого є компанія «Лідер» Юрія Ковальчука – представника найближчого оточення Володимира Путіна. «Газпромбанк» вів переговори з французами про продаж їм «ОМЗ» та, відповідно, «Шкоди JS» у зв'язку із санкціями, та угода поки не була підписана.
Українські недержавні організації вже зверталися до влади з проханням припинити співпрацю із чеською компанією «SKODA JS a.s.» та вжити заходів для накладення на неї санкцій. Згадана компанія була обрана для добудови енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької атомної електростанції з огляду на її російське коріння. Міненерговугілля повідомило, що конкретний постачальник обладнання поки не обраний. Крім того, буде проведено міжнародний конкурс з вибору постачальника реакторної технології та буде розроблено проект будівництва енергоблоків за вихідними даними переможця конкурсу.

Е15

Десять мільйонів на переклади

На переклад українських книжок іноземними мовами виділили майже 10 мільйонів гривень. У проекті бюджету на 2020 рік передбачено 9,53 млн грн на реалізацію програми Translate Ukraine – підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами. Про це поінформували у Мінфіні. Така програма фінансується вперше, оскільки Translate Ukraine – це новий проект Українського інституту книги. Його Україна нещодавно презентувала на Франкфуртському книжковому ярмарку.
У рамках програми підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами за рахунок бюджетних коштів буде здійснюватись видання творів української літератури, перекладених іншими мовами, та їх популяризація на книжкових ринках інших країн. Відбір творів української літератури, перекладених іншими мовами, поданих вітчизняними та іноземними видавцями для участі у програмі, здійснюватиметься експертною радою, яка буде створена Інститутом книги. За результатами відбору Інститут укладає з видавцем договір про реалізацію проекту та повністю або частково фінансує (відшкодовує) витрати видавця на придбання прав на переклад твору української літератури на іншу мову та/або сплату винагороди за користування ними (роялті) й оплату послуг перекладу твору української літератури на іншу мову. «Гранична сума витрат на придбання прав на переклад одного твору затверджуються Міністерством культури, молоді та спорту України», – зазначили у Мінфіні.

новинарня

З Праги потяги поїдуть до Мостиськи

Чеський приватний залізничний перевізник отримав дозвіл на рейси з Праги до українського кордону. 21 листопада Польща дозволила оператору «Leo Express» із 11 грудня 2019 року запустити регулярні рейси потягів з Праги через Катовіце, Краків, Перемишль до польсько-українського кордону Медика. Потяг має завершувати свою подорож на українській станції Мостиська-2. Як повідомляється на сайті Адміністрації залізничного транспорту Польщі, дозвіл видано на п'ять років – до 10 грудня 2024 року. Він передбачає можливість виконання рейсів чотирьох пар поїздів щодня. На території Польщі перевізник отримав право зупиняти свої поїзди у 17 пунктах. Leo Express є першим повністю приватним залізничним оператором в Польщі, який працює на далеких напрямках. Компанія поки не повідомила про початок курсування потягів і їхню регулярність. Раніше повідомлялося, що вона сягне чотирьох разів на день: з Праги о 08:09, 10:09, 12:09 і 16:09. Потяг має приїхати до Мостиськи через 9 годин 45 хвилин. У зворотному напрямку має вирушати о 23:16, 01:38, 6:38 та 09:38. Ціни квитків наразі невідомі.
Подібне сполучення планує також запровадити конкурент «Лео експресу», компанія «Regiojet», відома жовтим кольором своїх автобусів та вагонів. З огляду на чималу відстань, воно має бути тільки нічним. Також у вересні Федеральні залізниці Австрії повідомили, що планують запуск поїзда Eurocity 104 сполученням Грац (Австрія) – Перемишль (Польща) через Остраву та Брно з можливістю пересадки на поїзд до Львова і Одеси.

epravda

«Дні чеського кіно» в Києві

У київському кінотеатрі «Жовтень» в рамках фестивалю «Молодість» 14-20 листопада відбулися «Дні чеського кіно». Глядачі побачили вісім чеських фільмів різних жанрів та років виробництва. В рамках «Днів вишеградського кіно» чеські фільми доповнили і кілька стрічок з Угорщини, Польщі і Словаччини. 14 листопада посол Чеської Республіки Радек Матула офіційно відкрив «Дні» показом фільму «Перекладач» режисера Мартіна Шуліка. «Дні чеського кіно» дадуть змогу всім оцінити майстерність чеських режисерів та завдяки веселим та сумним фільмам відчути атмосферу нашої країни. Сподіваюся, що ці фільми зацікавлять не лише любителів кіно, а й тих, хто вивчає чеську мову, адже одним із найкращих способів вивчення іноземної мови є перегляд фільмів, де жива мова звучить із різних уст, де можна чути конструкції, що використовуються в різних життєвих ситуаціях» – зазначив посол у своїй вступній промові.
Загалом українська публіка мала змогу переглянути вісім чеських фільмів. Серед них є як актуальні новинки («Розфарбований птах» Вацлава Маргоула), так і класика чеського кінематографу – оскароносний фільм «Коля» та високо оцінений чеськими та закордонними глядачами фільм-комікс «Алоіс Небел». Київські глядачі побачили стрічки «Зимові мухи / Všechno bude» (2018) режисера Олмо Омерзу про непросту подорож двох непосидючих хлопців-підлітків, комедію «Чортівня / Čertoviny» режисера Зденєка Трошки про двох незграбних чортів Попелаке та Угелаке, їхні суперечки з Люцифером та допомогу людям, комедійну драму «Татова «Волга» / Tátova volha» режисера Їржі Вейдєлека про пошуки Евою зведеного брата слідами друзів і колишніх коханок покійного батька, сімейну комедію «Дача на продаж / Chata na prodej» Томаша Павлічека про пошуки родиною дідуся в лісі, фентезі «Водяник / Hastrman» Ондржея Гавелки за мотивами однойменної книги Мілоша Урбана про відносини барона де Кауса та Катинкою, яка поклоняється природі і проводить язичницькі ритуали. Показ фільмів відбувся мовою оригіналу з українськими та англійськими субтитрами або в українському дубляжі без субтитрів. Частиною фестивалю була виставка у приміщенні кінотеатру, присвячена 30-тій річниці Оксамитової революції, та дискусії з представниками українських та чеських професіоналів у сфері кіно.

Вл. інф.

Тепер популяризацію української книги у світі підтримуватиме держава. Ілюстративне фото.

Потяг «Стадлер Флірт» компанії «Лео Експрес» зараз курсує з Праги до Кракова та до Кошиць.

Про подію планетарних масштабів

Текст: Олексій СЕВРУК

Книга про Чорнобиль на вітрині чеської книгарні.

Не часто трапляється, щоб у вітринах чеських книгарень виставляли книжки від українських авторів, а їхні рекламні плакати – розвішані в публічному просторі чеських міст. Але протягом цього року таке було.
На хвилі популярності відомого серіалу американської кампанії HBO у Чехії вийшло кілька книжкових публікацій, присвячених аварії на чорнобильській атомній електростанції, в тому числі й від авторів, яких можна, гіперболізуючи, назвати українськими. Білоруська носійка Нобелівської премії за літературу Світлана Алексієвич в Україні лише народилася і пише російською. Її феноменальна книжка «Чорнобильська молитва: хроніка майбутнього» вийшла вперше в Чехії ще в 2002 році, востаннє в 2017 році. В Україні ж вийшла у 1998 році у перекладі Оксани Забужко.
Натомість, книжка американського дослідника українського походження, директора Інституту українських досліджень Гарвардського університету Сергія Плохія «Чорнобиль: Історія ядерної катастрофи є відносно новою публікацією. Книжка була написана англійською і вийшла в українському і чеському перекладі майже одночасно. Книжка американського дослідника представляє наразі останню ланку в сприйнятті чорнобильської аварії. Була вона написана ще в 2012 році і, як вже підказує мова оригіналу, призначена для західного читача. Популярності книзі додала Премія Бейлі Г'іффорда в галузі документалістики, яку автор отримав у 2018 році.
У двадцяти одному розділі, які розділено до шести частей (Полинь, Інферно, На вершині вулкану, Невидимий ворог, Розплата, Новий час) автору вдається у читацьки привабливій формі, крок за кроком розповісти історію чорнобильської катастрофи: її передумови, технічні та суспільно-політичні причини, хронологію пекла, хаосу, битви за порятунок світу та ліквідації наслідків аварії. Неможливо не порівнювати з однойменним п'ятисерійним фільмом – опис чорнобильської катастрофи у Плохія, якщо не зважати на кілька дрібних, хоч і суттєвих деталей, від фільму майже не відрізняється. Сам текст викладено на 350-ти сторінках, останніх півсотні займають посилання на джерела та іменний реєстр. Кожне твердження в книзі ретельно обґрунтовано. Це – ще одна відмінність від фільму, яка продиктована відмінним характером книжкового та фільмового медіа.
Автор працював із раніше не опублікованими матеріалами. З усіх трьох держав, які найбільше постраждали від Чорнобиля, саме Україна має найбільш ліберальну політику історичної пам'яті та доступу до інформації, в тому числі й архівної. Деякі відомості про основні обставини вибуху на четвертому блоці ЧАЕС, які підлягали засекреченню в радянські часи, було опубліковано відразу після проголошення незалежності України. Останнє велике за своїм масштабом розсекречення архівів колишнього КДБ відбулося після Революції гідності у 2014 році.
Окрім більш точної фактографії та детальнішого фокусу книга, на відміну від фільму, пропонує ще один кут зору. Там, де серіал закінчується, тобто на покаранні обвинувачених і на називанні причин катастрофи, там Плохій розпочинає останнє дійство: історію розпаду Радянського союзу і роль Чорнобиля в цій історії. У декількох розділах останньої частини автор показує, як емансипаційні політичні рухи в радянських республіках, зокрема в Українській РСР, спромоглися інструменталізувати чорнобильську катастрофу, скористатися нею, як знаряддям мобілізації широких верств населення, передусім завдяки екологічній темі, та як у середовищі контрольованої «г'ласності» і під міжнародним тиском зуміли успішно провести референдуми про вихід із СРСР. Сергій Плохій тут, зокрема, висвітлює роль українських літераторів і показує ефективність так званих «софт скіллз» (м´яких навичок), притаманних інтелектуалам, у вирішальному історичному моменті.
Історія катастрофи на ЧАЕС показує, до яких трагічних наслідків може привести надавання переваги політичним та економічним інтересам над здоровим глуздом, некритична віра у всемогутність технічного прогресу та нехтування попередженнями вчених. З одного боку, це історія наслідків людської дурості, страху та марнославства. З іншого боку, тут можна знайти й історію сили людського духу, відваги і самопожертви. Зрештою, Плохій подає своїм читачам історію абсолютної беззахисності одного з найжорстокіших тоталітарних режимів XX століття перед серйозною екологічною аварією, яка його, врешті, привела до гробу. Всі ці наративи є актуальними й у сучасному світі. В історії Чорнобильської АЕС можемо шукати як попередження і науку, так і заохочення.

ДВІ СТОЛИЦІ ІСПАНІЇ

ТЕКСТ: Аіда БОЛІВАР

Толедо.

Не існує на світі людини, яка б не знала, що столиця Королівства Іспанія – тримільйонний Мадрид, місто, надзвичайно цікаве з архітектурної та історичної точок зору. Проте, мало хто знає, що першою столицею іспанських королів було місто Толедо.

Головним воно й залишалось аж до 1561 року. Допоки король Пилип II не вирішив, що столиця має бути географічним центром держави, тобто знаходитись у центрі Піренейського півострова. Такою місциною виявився Мадрид. Врешті-решт, світська столиця країни переїхала з Толедо до Мадриду, але Толедо зберіг за собою статус релігійної столиці Іспанії. Тому для всіх, хто цікавиться іберійською культурою та історією, я вважаю за краще спочатку відвідати Толедо, а вже потім помандрувати Мадридом. Тим паче, якщо Ви вже в Іспанії, потрапити до Толедо надзвичайно просто – електричкою, яка з мадридського вокзалу Аточа досить швидко – за 33 хвилини – та комфортно довезе Вас до вічної європейської старовини.

Вийшовши з потягу, вирушаємо пішки до старої частини міста Толедо. Практично за п'ять хвилин Ви побачите величну панораму замкових споруд, палаців та храмів. Одначе найцікавіше причаїлося у середині давнього поселення. Толедо зберіг власні автентичні лабіринти вуличок, замкові стіни. Кожен камінчик тут зберігає в собі неймовірну історію. Людей релігійних, зазвичай, приваблює кафедральний собор Святої Марії та монастир Святої Урсули (споруджені в стилі *мудахер*), а також найстаріша в Європі синагога Санта Марія Ла Бланка. Для поціновувачів живопису існує музей Ель Греко.

Але більш за все місто вражає своїми укріпленнями, фантастичними кам'яними брамами з не менш чарівними назвами. Толедо дуже полюбляють відвідувати чоловіки, зацікавлені непересічним музеєм армії в Толедському Алькасарі. Музей є грандіозною пам'яткою, що розповідає про криваві часи диктаторства Франко та громадянську війну. Музейна споруда залишається також символом мужності й стійкості, себто того, що в народі прозвали «Алькасар не здається!» Взагалі, Толедо вражає поєднанням військової міцності та тендітності релігії, людської сили та водночас легкості поезії й живопису. Все це сховано на вуличках, сходах із зображенням Дон Кіхота та квітах, що виростають з каміння. «Випивши» цю історію, велич та стриманість, можна сміливо вирушати назад до Мадриду.

Яскраві площі Сібеліс та Пуерто дель Соль, королівський Палац, покажуть інший бік іспанського життя. Вас злякає неймовірна черга бажаючих до галереї живопису «Прада». Я зламаю стереотипи, порадивши не витрачати ваш час на черги, а побачити менш відомі, але не менш потужні інші галереї. Як, приміром, «Тиссен Бурнаміса» або галерею королеви Софії, які в певні дні є безкоштовними для відвідувань. Від побачених там художніх шедеврів у Вас перехопить дух. Якщо ви втомитесь від архітектури й старовини, дуже рекомендую відвідати парк «Ретіро» у самому серці столиці Іспанії – Мадриді. Оаза природної краси, фантастичних квітів та живих павичів. Проте у цій розкоші є тендітне місце, про яке мало хто знає, з сумною назвою «Ліс померлих». Це смуга з олив та великих кипарисів, вписана в монумент вічної пам'яті про трагедію 11 березня 2004 року, коли від рук терористів-смертників загинули безвинні люди. По-суті, це пам'ятник неоголошеній війні, під час котрої життя мирних людей раптом закінчується через бажання влади та фанатизм опозиції. Для українців, особливо зараз, це дуже зрозуміло.

Взагалі, багато хто може побачити певні схожі історичні моменти в історії Іспанії та України. Нині нам варто повчитись у мешканців Піренеїв, як можна й варто зберегти унікальність власної країни та перетворити її національну велич й, відповідно, повсякчасну туристичну привабливість.

Мадрид, парк Ретіро

МИКОЛАЇВСЬКА БОГЕМКА

ТЕКСТ: Ян ЧАРНЕЦЬКИЙ

Пастор Мікі Ердінгер під час однієї з місій до села.

Чеська каплиця у Богемці, котру часто відвідують пастори Чеськобратської церкви.

Стела на честь перших мешканців Богемки.

Відомо, що українці, рятуючись від переслідувань в російській імперії, а згодом – важкого економічного стану, утворили кілька еміграційних хвиль в напрямку Чехії. Одначе був і зворотній процес. Тобто, про міграцію чехів з батьківської землі до південних українських степів. Нині ця територія поділена між Запорізькою, Миколаївською, Одеською, Херсонською областями України.

В серпні наступного року 115-річчя від заснування відзначатиме село Богемка, розташоване в північній частині Миколаївщини. Населений пункт був започаткований чеськими євангельськими мігрантами з Польщі та Чехії (Богемії), котрі викупили земельні ділянки у землевласників Бродського та Крауса. Незадовго до початку першої світової війни чеські євангелісти, покинувши вітчизну, заснували кілька сіл на півдні України. Окрім Богемки, це були Новосамарка, Веселинівка, Мала Олександрівка (нині розташовані в Одеській області).

В часи російської імперії чехи намагались зберегти власну ідентичність, заохочуючи шлюби між чехами, підтримуючи родинні та релігійні зв'язки між мешканцями усіх чеських сіл в степовому Причорномор'ї. Після закінчення першої світової бійні частина чехів повернулась на Батьківщину. Інша частка місцевих мігрантів з Богемії підтримала проголошення незалежної української держави УНР.

Серед миколаївських чехів не було чекістів, більшовицьких комісарів. Тому серед місцевих чехів були жертви голодомору 1932-1933 років, який не оминув і село Богемку. Відповідного пам'ятного знаку поки немає.

Хоча маленька Богемка відзначається власними пам'ятками: меморіалом загиблим чехословацьким борцям з німецькими загарбниками (збудовано в 1967 році за проектом Ружени Платонович), Бетлеємською каплицею – першою в незалежній Україні чеською релігійною спорудою (постала в 1996 році за проектом архітектора Петра Пірохти) та Гусовим Каменем (споруджено в 2015 році в пам'ять про 600-ліття спалення Яна Гуса за проектом Мілослава Янчіка). Про маленьке чеське село Богемку з кількома сотнями мешканців та чеських архітекторів, що працювали в ньому, знають і в Україні, і в Чехії.

В основному це сталося завдяки досліднику чеських поселень на території України, жертв більшовицького голодомору Олександру Дрбалу. Зокрема, можна прочитати його роботу про Богемку[1]. Він віднайшов і деякі імена померлих в Богемці від голодомору 1932-1933 років. Це, приміром, Ілько Горта, Людвік Горта, Фердінанд Єлінек, Людвік Пуйман, Марія Заплітна (Кулгава) та двоє її дітей. Вони були поховані в яру між Богемкою й Новоселівкою та перепоховані на сільському цвинтарі Богемки в 1947 році.

Звісно, після другої світової війни ніхто в селі не заперечував проти змішаних шлюбів, враховуючи, що, окрім чехів, в Богемці мешкали українці та поляки. Зокрема, в селах Врадіївського району й сусіднього Кривоозерського протягом 1946-1951 років з'явились лемки та бойки, переселені із Західної України, Східної Польщі. Проте Богемка залишається чеським селом на території Миколаївської області України. Тут зберігаються національні традиції, культура, зокрема пісенна, національна кухня. Чеські випускники українських шкіл продовжують навчання у вищих навчальних закладах Чехії. Місцеві чехи об'єднані в громадську організацію з назвою «Богемське чеське товариство «Богемка»[2]. Товариство, що є активною частиною Миколаївської обласної ради національних товариств, очолює Ольга Андрш.

Сьогодні село Богемка очікує на чеських та українських туристів. Запрошуємо![3]

1 BOHEMSKÁ KUCHAŘKA / Z receptáře Věry Švarcové; Text Sněžana Brucová-Švarcová, Alexandr Drbal; Fotografie Ondřej Jančík; Editor Jana Šarounová. – Druhé, doplněné a opravené vydání. – Praha: Sbor ČCE Praha 2 – Vinohrady, 2009 (чеська мова).

2 Товариство зареєстроване за адресою: вул. Миру, 18-А, село Богемка, Врадіївський район, 56314, Миколаївська область.

3 Читайте також: Кирпа Ірина. Небогемна Богемка // Пороги, 2013. – № 11-12 // Україна Молода, 2011. – №166, 20 вер., режим доступу: https://www.umoloda.kyiv.ua/number/1947/286/69240/

11 празьких трупів

Уривок з детективної книги Кирила Кобріна

Кирило (Кірілл) Кобрін

Десять історій з трагічним фіналом. Десять майстерних детективних новел з подвійним ключем. Прага – місто, де відбуваються вбивства. Ось, що не дає спокою російському емігрантові, який анітрохи не симпатизує місту і його жителям. Оповідання до кінця книги починають зливатися в єдине ціле, змушуючи нас по-іншому ставитися не тільки до Праги, але й до життя в цілому. Невизначеність, страх, вбивства і спокійні, навіть сухі логічні міркування. До кінця книги фантазія переплітається з реальністю, на поверхню випливає автор власною персоною...

Кирило Кобрін (23.08.1964) – письменник та історик, автор вісімнадцяти книг і безлічі публікацій. Народився в Горькому, тут закінчив історичний факультет і захистив дисертацію з історії середньовічного Уельсу. Публікував самвидав, брав участь у підпільному рок-русі, в дев'яності роки в Петербурзі видавав літературний альманах «Urbi». На початку 2000-х переїхав до Праги, де тринадцять років пропрацював на «Радіо Свобода». Згодом був редактором наукового журналу і переїхав до Лондона, де редагує літературно-художній сайт «Post(non)fiction». Постійний автор «неугодних» російському режиму порталів Colta Ru, BBC Russian, Arterritory та інших. Нині проживає у Ризі, Латвія. Книги Кирила Кобріна перекладалися англійською, німецькою, італійською, голландською, турецькою, латиською та іншими мовами.

Книга «11 празьких трупів» вийшла спочатку у США англійською мовою, і лише згодом – у серії «Епоха» харківського видавництва «Фабула» українською та російською мовами у 2016 році, у перекладі Ігоря Бондара-Терещенка. Кількість сторінок книги – 240, ціна на веб-сторінках видавництва – 95 гривень, та на book24 можна придбати книгу вже за 57 грн.

ФІНАЛЬНА РЕПЛІКА

На цвинтарі до мене підійшов Моріс. Як завжди, заїкаючись і, як завжди, гаркавою англійською, він сказав:

– Цілком закономірна смерть для колишнього ресторанного критика, чи не так? Практично, професійна. Гострий панкреатит. І то через що? Через добрі богемські кнедлики, свининку, пивце. Ну і, звичайно, через найдобріших богемців у білих халатах. Довбана Прага.

Пустився дрібний дощик, задушливий земляний аромат мішався із запахом мокрого одягу. Дихати стало нічим.

– Довбана Прага, – погодився я, – довбана Центральна Європа. Моріс радісно підхопив:

– Довбане життя. Бідолашний Жан. Здохнути в лікарні, назву якої він не міг вимовити... та й я не можу. Як це – «Карч»? «Кирч»? «Крч». – Але ви, Петре, росіянин, слов'янин, варвар, й ви можете гарчати и шипіти одночасно, а ми, нещасні французи, ламаємо свої ніжні язики об ці печерні звуки. А деякі з нас навіть знайшли тут свою останню печеру...

– Але ж, Морісе, будьте справедливі, Жана згубили зовсім не слов'янські звуки, а...

– Так-так, варварська їжа і варварська медицина. Бідолашний Жан, подумати тільки, ще десять років тому від самого його імені тремтіли кращі ресторатори belle France!

Морісова сфранцужена англійська була нестерпна. Як, утім, і зрусифікована моя. Загалом моя англійська робила життя в Празі нестерпним – мабуть, ще більше, ніж моя убога чеська. На довершення до всього, човникові рейди між універсальною говіркою і провінційною мовою псували мою рідну мову, а разом із нею так само псувався мій характер. Я навіть вигадав назву цій хворобі – «празький синдром» – і намагався лікувати подібне подібним, уникаючи як автохтонів, так і місцевих росіян. І, в результаті, став завсідником експатських[1] барів та англійських книгарень, де цідив вечори упереміж із рідким пивом і лузерськими розмовами на «лінгва англа». В одному з таких барів півтора року тому я зустрів Жана.

Одна із численних помилок мого життя (більшість з яких засвоєна в дитинстві з книжок на кшталт «Трьох мушкетерів») – те, що французи зневажають пиво. Це, звісно, дурня. Французи обожнюють пиво – принаймні, Жан обожнював пиво, але й про вино не забував. І не міг забути, бо пив його на роботі, особливо, за його

1 Експати (від лат. ex patria — «поза батьківщиною») — сленгова назва іноземців, зазвичай представників Заходу, що проживають у країнах, громадянами яких вони не є.

Обкладинка книги.

розповідями, за старих, кращих часів, на батьківщині. Про те, що перетворило одного з провідних ресторанних критиків Парижа на кулінарного оглядача затрапезної англомовної газетки у затрапезній столиці затрапезної колишньої австро-угорської провінції, Жан не розповідав, та я й не розпитував. Ми сиділи в «Шекспірі та кузенах», цмулили «Бернард», узимку – темне, влітку – світле, і обмінювалися міркуваннями на музичні теми. Ніколи – на кулінарні. Ніколи. Жан часом міг порадити дешевий левантійський ресторанчик із непоганою кухнею, який щойно відкрився, але говорити про переваги тамтешнього хумусу чи кус-кусу – ні, ніколи. Та й свою колонку в«Праг Геральд» він вів неохоче, абияк, хвалебні статті писав тільки на замовлення власників закладів, охоче брав за це у них гроші, з чого й жив. Про його величне минуле ніхто не знав, у тому числі й я – аж доти, доки у Празі не з'явився Моріс.

Моріс переїхав до Праги кілька місяців тому і вже за тиждень після переїзду міцно засів у «Шекспірі». Відкривши на Виноградах крамничку трав'яного зілля, він розраховував швидко розбагатіти, закликаючи дбайливо стрижених чеських клерків та їхніх просмажених у соляріях подруг до рослинного раю східного знахарства. Досить швидко стало зрозуміло, що, крім двох-трьох знуджених шведок похилого віку, які придбали квартири у сусідньому, нещодавно відремонтованому будинку, до його крамниці ніхто не ходить. Місцевий середній клас, як і раніше, активно заправлявся холестерином, пивом і антибіотиками, не виявляючи ніякого зацікавлення ані життєствердним ведичним збиранням трав, ані чудодійною олією з кори австралійського чагарнику. Моріс посадив за прилавок страховидну індуску, колишню офіціантку з ресторану «Тадж-Махал», а сам байдикував: удень ходив по антикварах і лахмітниках, мріючи знайти невідомий автограф Кафки, щоб, продавши його, відігратися за гомеопатичне фіаско, а вечорами стирчав із нами в «Шекспірі» й нещадно сварив чехів.

Якось одного разу Жан укотре ліг на обстеження в лікарню – він скаржився на серце. Залишившись за столиком «Шекспіра» тільки зі мною, Моріс розповів історію про те, як відомий ресторанний критик занапастив свою кар'єру.

За його словами, все відбувалося так. Жан таємно об'їжджав ресторани, що мали мішленівські зірки відзнак[2], перевіряючи відповідність високого звання реальній ситуації у тамтешніх каструлях і тарілках. Його, звичайно ж, знали в обличчя, тому він охоче користувався перуками, фальшивими бородами, вусами, а одного разу навіть видав себе за індуса, накрутивши на голові чалму. За маскарадом йшла розплата. Жан був нещадний до настирливих соусів, в'ялої зелені, небездоганних серветок та офіціантів. Хвалив він неохоче і якось крізь зуби. Особливо діставалося від нього проповідникам «сучасної кухні», борцям з калоріями, лицарям сироїдіння. Жан називав їх «травоїдними» і звинувачував у всіх смертних гріхах: від шулерства до забуття вікових традицій французької кухні. Ліберальна громадськість обурювалася, праві аплодували, а селяни, що бунтували проти глобалізму, послали йому в подарунок кілька кілець напрочуд жирного і надвидовижу смердючого сиру. Моріс казав, що Жан свідомо грав роль порушника табу в суспільстві, схибленому на фітнесі і мультикультралізмі. Наскільки той був щирий і серйозний, Моріс не знав.

Однак справа повернула на інше після того, як Жан відвідав відомий ресторан «Саварен» у паризькому передмісті. Заклад, увінчаний мішленівськими зірками, очолював один із найбільш модних шефів дев'яностих Крістоф Фреце – літній чоловік, який пройшов дивовижний шлях від кухаря італійської забігайлівки в Ніцці до власника ресторану, де ввечері можна було зустріти, скажімо, експрезидента країни – відомого ласуна, або відомого довгоносого англійського романіста й кулінарного письменника, схибленого на всьому французькому – від нормандського Флобера до лотаринзького «фуа гра». Дев'ять десятих чергового випуску своєї «Подорожі на край тарілки» Жан присвятив захопленню витонченими стравами у «Саварен». Він оспівав ракові шийки

2 Мається на увазі згадка у «Червоному гіді Мішлен» – найбільш впливовому із сучасних ресторанних рейтингів. Одна, дві чи три зірочки поряд із назвою закладу означають наявність чудової кухні і першокласного шеф-кухаря.

Той самий празький бар «Шекспір» на Малій Страні.

з трюфелями й овочевими кульками, звірився у ніжних почуттях до бресської пулярки зі зморшками, оцінив переваги рислінгу «Кло Сент-Юн Ф. Е. Тримбах» 1983 року, відзначив уважність і вишкіл офіціантів, присвятив кілька речень співчутливому мистецтвознавчому аналізу ресторанного дизайну і навіть стримано похвалив шрифт меню.

Але останній абзац, на думку Моріса, був убивчим. Починався він фразою: «Я вийшов із «Саварен», як і належить зараз, із відчуттям легкого голоду».

Але далі критик запитував: «То за що ж я виклав тут суму, що складає тижневу зарплату вчителя?» – і далі він співав тієї самої, що в ресторани слід ходити, щоб поїсти і – на цьому наголошував – наїстися. Далі Жан накинувся на сучасне суспільство, що панічно боїться, як він висловився, «простих людських радостей», одна з яких – «напхати своє черево смачною їжею». За цим ішов воістину шпенглерівський висновок: «Наша цивілізація приречена. Майже приречена. Щоб урятувати її, ми повинні добре і багато їсти. Гори тушкованого і смаженого м'яса, печеної картоплі – ось наші барикади; довгі багети з хрусткою скоринкою – ось наші списи. Нашу безбарвну кров знову зробить червоною старе добре місцеве вино. Такі ресторани, як «Саварен», – ворожі бази на нашій кулінарній території, а Крістоф Фреце – дарма, що він наполовину італієць, – зрадник французьких традицій. Наступного разу, коли я захочу їсти, розумієте, їсти, а не витратити купу грошей, то, замість «Саварен», вирушу в «Макдональдз»».

Наступного ранку після виходу газети з цим випуском «Подорожі на край тарілки», Крістоф Фреце вкоротив собі віку.

Той самий паризький «Саварен»

На Жана визвірилися всі – і недруги, й колишні союзники. Колонку закрили, його звільнили з газети, інші видання відмовлялися брати будь-які тексти, підписані його ім'ям. Жан, сподіваючись перечекати бурю, вирушив на кілька тижнів до Ірландії, але коли повернувся, скандал був у самому розпалі. «Мерзотник», «небезпечний базіка», «кухонний хам» – ось найбільш м'які його характеристики, які відпускали на його адресу ресторатори, журналісти, політики й поміркувані пастирі громадської думки.

Якось на вулиці йому зустрівся той самий довгоносий англієць: він підійшов до Жана і вліпив йому смачного ляпаса. Довколишні кущі освітилися фотоспалахами, назавтра пригоду бурхливо обговорювали в газетах і, здається, вперше в історії всі в Парижі були на боці остров'янина.

Подейкували також про кримінальний позов, однак близьких у покійного Фреце не було, з першою дружиною він розлучився давно, сина від цього шлюбу не бачив багато років, а нової родини так і не створив. Утім, ходили чутки, що сина ось-ось розшукають, але Жан не мав наміру випробовувати долю й утік на Схід – спочатку в Німеччину, але після того, як його і там знайшли настирливі журналюги, вирушив далі й осів у Празі. Там, під чужим ім'ям, він повернувся до ресторанної критики, але це, звичайно, був уже не той Жан, не кажучи про те, що катастрофа залишила – у буквальному розумінні цього слова – рубці на його серці. Остання обставина зіграла фатальну роль у його житті, точніше – в його смерті, але про це трохи згодом. На головне питання Моріс так і не відповів – чи відчував Жан докори сумління щодо самогубства Крістофа Фреце.

Наступного дня після похорону Жана я читав некролог у свіжому числі «Праг Геральд». Автор віддавав належне чеснотам покійного, проте тон його був стриманий. «Відомий ресторанний критик», «невтомний першовідкривач нових острівців справжньої кухні», «видатний учасник громади празьких експатріатів», «трагічна, безглузда смерть». Що ж, так і треба. Не розповідати ж про паризькі ескапади Жана, чи про його празьку газетну халтуру, про жахливий характер покійного, що розлякав усіх місцевих знайомих, тож під кінець він проводив вечори в товаристві місцевого російського історика і свого співвітчизника-гомеопата, що невідь звідки взявся!

Але безсумнівними в некролозі були слова про безглузду і трагічну смерть. Помер Жан по-дурному, якось особливо по-празькому, по-центральноєвропейському. Кілька вечорів він не ходив до «Шекспіра», а коли я зателефонував дізнатися, що сталося, послався на лікарів, що призначили йому триденну абстиненцію. «І не тільки від пива», – загадково завершив він розмову. Вранці Жан надіслав есемеску, пропонуючи зустрітися ввечері на тому самому місці. Вдень він мав відвідати заклад, який щойно відкрився, і був спеціально призначений для німецьких і британських туристів; називався він «Чеський стандарт» і приваблював іноземця страхітливою місцевою екзотикою: купами жирної свинини, фортечними стінами з вареного тіста, які плавали в густо-коричневих калюжах м'ясної підливи, бочками пльзеньського. Пригадую, я того ранку ще пожалів Жана, якому доведеться скуштувати усе це – за один візит.

Увечері він у«Шекспірі» знову не з'явився. Наступного ранку мені зателефонував Моріс і сказав, що Жан із серцевим нападом загримів до лікарні, а ще через добу, коли ми вирушили відвідати його в той самий невимовний «Крч», він був уже мертвий. Лікарі трохи сплутали – вони вперто напихали Жана серцевими препаратами, в той час як у нього від великої кількості жирної та грубої їжі буквально розплавилася підшлункова залоза. Бажаючи полегшити кровообіг, вони давали йому ліки, що розріджують кров – саме в той час, коли його шлунок буквально стікав кров'ю. Перитоніт помітили надто пізно.

За словами Моріса, Жан, поки ще міг говорити, намагався щось пояснити лікарям і медсестрам, але ні французької, ні англійської ті не знали і порадили йому розмовляти чеською, мовляв, він перебуває в Чеській республіці й зобов'язаний спілкуватися відповідною мовою. Мабуть, він хотів повідомити їм щось про свій стан, що могло б скерувати лікарів на правильний шлях.

Подавати на лікарню до суду було ні до чого, та й нікому; принаймні, я не збирався випробовувати правосуддя на батьківщині Кафки. Зрештою, інцидент був вичерпаний, Жан безповоротно мертвий, а захопливу рецензію на нововідкритий «Чеський стандарт» склав стажер «Геральд». «Ви ніби зазирнули в нутро старої доброї Богемії!» – так завершувалася ця чудова стаття.

Через тиждень після похорону мені зателефонувала квартирна хазяйка Жана – Яна. Ця дивна істота примудрялася ніколи не бувати на місці, коли це було потрібно мешканцям – спочатку мені, а потім і Жану, якому я поступився своєю квартирою після того, як вона стала для мене задорогою. Незважаючи на свої шістдесят із хвостиком, Яна тримала цей самий хвостик угору, пропадала на місцевих курортах, крутила високогірні романи з місцевими немолодими донжуанами і завжди тримала свій мобільник вимкненим. Ось і зараз, повернувшись із Крконош, вона виявила, що її мешканець уже вісім днів як не живий. За речами його ніхто не з'явився, а квартира тим часом стояла порожня і не приносила достатнього для крконоських гульок прибутку.

Яна слізно просила мене – як давнього приятеля – звільнити приміщення від речей покійного...

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 10/2019, рік XXVII. Підписано до друку 25 листопада 2019 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Іван Мотил, Аліна Стрижак, Ян Чарнецький, Кирило Кобрін, Аіда Болівар, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 10/2019, ročník XXVII. Uzávěrka: 25. listopadu 2019. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Ivan Motyl, Alina Stryžak, Jan Čarnecký, Kirill Kobrin, Aida Bolivar, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

TESCO

MoneyGram

© 2019 MoneyGram. MoneyGram і "Глобус" є зареєстрованими торговими марками MoneyGram. Всі інші знаки є власністю відповідних власників. Tesco надає послуги міжнародних грошових переказів, виступаючи в якості агента MoneyGram International SPRL.

REGIOJET

РЕГІОДЖЕТОМ В УКРАЇНУ

Прага — Кошице — Ужгород — Мукачево

RJ1021/1121

Praha. hl. n.

Košice, žel. st.

RJ1120/1020

Košice, AS/Coach Station

Užhorod, autobusové nádraží/Coach Station

Mukačevo, autobusové nádraží/Coach Station

продовження рейсу нічного поїзда 21:47 - 6:00 з Праги до Кошице (RJ 1021)

продовження рейсу нічного поїзда 21:22 - 5:54 з Кошице до Праги (RJ 1020)

ВИГІДНО В УКРАЇНУ

СПАЛЬНІ ВАГОНИ

Спальні вагони
Максимум 3 особи

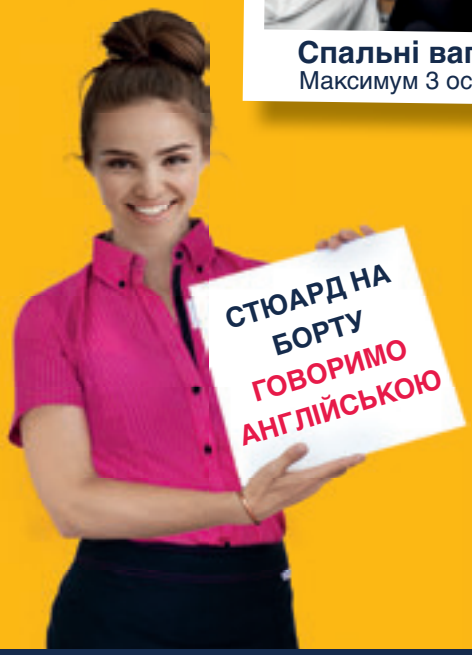

Купейні вагони
Максимум 6 осіб

Ужгород

Мукачево

ціна від **439** Kč / **16,4** €

БЕСПЛАТНИЙ СЕРВІС

- вода
- кава
- газети, журнали
- свіжі круасани**
- 100% апельсиновий сік*
- сніданок*

* тільки в Спальному вагоні ** тільки в Купейному вагоні

+420 222 222 221

www.RegioJet.ua